

82. évfolyam, 11. szám
2017. március 19.

Egyazon hitben – vegyes házasságban

Interjú
Ókovács
Szilveszterrel
22. oldal

evangélikus

élet

Olvass újságot határok nélkül!

Azonnal elérhető online lappiac

digitalstand.hu

A szakadást nem tolhatjuk Istenre

Április 1-jén a Déli Egyházkerület missziói napjának meghívott vendége, Gáncs Péter elnök-püspök beszélgetőtársa lesz Várszegi Asztrik püspök, panonhalmi főapát. Az atyát ennek apropóján evangélikus hatásokról, reformációról, a közös úrvacsora lehetőségeiről és az egyház társadalmi szerepvállalásáról kérdeztük.

Mindennap erőt ad a hit

Ruháit magyar hímezések, kalocsai és matyó motívumok díszítik. Legújabb kollekciójának darabjaival a jubileum alkalmából a reformáció előtt szeretne tisztelegni. „A reformáció megújulást, megújítást jelent

ötszáz év óta. Számomra személyesen is fontos, hiszen hívó evangélikus vagyok. Hiszem, hogy a reformáció fontos és aktuális ma is” – vallotta a legújabb ruháiról a divattervező a kollekciót bemutató prospektusában. Elmentünk Hrivnák Tünde műhelyébe, hogy megnézzük, hogyan készülnek a ruhák. Közben pedig személyes hitéről kérdeztük.

Jó erkölcsre igazíttatik

Bornemisza Péter egész életével, munkáival és tetteivel példát ad számunkra – vallja Bucz Hunor. A Térszínház igazgató-rendezője a Magyar Elektra színrevitelével készül a reformáció kez-

detének ötszázadik évfordulójára. Az evangélikus püspök, író művének bemutatása valóban az emlékév izgalmas vállalkozása. A darabról, a szerzőről és a reformáció színházi vonatkozásairól kérdeztük a rendezőt.

Egyazon hitben – vegyes házasságban

Ember és élete – Ökumenikus asztali beszélgetések a reformáció 500. évében Cegléden címmel tartottak programsorozatot február 27. és március 2. között a városháza díszter-

mében. Az első alkalom vendégei Ókovács Szilveszter és Máthé Zsuzsa voltak. Az Operaház katolikus főigazgatója és református felesége a családi ökumené megvalósulásáról beszélgetett Bereczky Örs református lelkésszel. Az elhangzottakat rövidített, szerkesztett formában közöljük.

Böjtölődő

A mióta az egyházaktól a hazai médiában is az egészségvédők vették át a böjt népszerűsítését, valamivel bátrabban árulom el gyermekkori emlékemet, hogy tudniillik – az önmérsékletet és önfegyelmet „sajnos” egész éven át napirenden tartó – családukban az étkezési szokásokon csak a húsvétot közvetlenül megelőző hét változtatott, a húskészítményektől való tartózkodás pedig kizárólag a „nagy” jelzővel illetett pöntekre korlátozódott.

„A forma megtart” – állította Márai Sándor, és ma már hajlamos vagyok azt gondolni, hogy a böjti időszak tradicionális formalitásai (így a testi élveztektől való tudatos tartózkodás) hatékony technikák ahhoz, hogy az ember lélekben is rá tudjon eszmélni a krisztusi kereszthordozás lényegére. Félő ugyanis, hogy ahol nincs hagyománya e negyven nap megszentelésének, ott a hétköznapiak – immár valóban mindennapos – „programozott pörgése” nehezebben teszi lehetővé a befelé fordulást, a lelki elmélyülést. Még az Istenre hangoltságra folyamatosan törekvő keresztényeknek is gondot okozhat e dedikált napok méltó megélése. Szerencsére nekik azért általában maga az Úr is „besegít”... Számomra például a – valahogy mindig böjtben esedékessé váló – kerületi lomtalanítással.

E központilag kitűzött napon az ember ugye – ha van ideje rá, ha nincs – kénytelen önkritikusan körülnézni az otthonában. „Na, itt aztán nincs semmi felesleg!” – állapítottam meg a minap is, majd kelleni lelektattam könyvtárszobának is becézett pincénkbe. Nagyjából egy éve is hamar arra az álláspontra helyezkedtem, hogy „könyvet márpedig ki nem dobunk”. Persze akad azért ott más is, mondjuk, az az ajándékba kapott szalmakalap... Igaz, hogy még sohasem volt a fejemen, no de ki tudja, mikor támad kedvem sárga fejedőben villogni!

Nem sorolom vívódásom tárgyait, maradjunk anynyiban, hogy mintegy háromórányi önvizsgálat után fáradtan, éhesen és üres kézzel kullogtam vissza a lakásomba. És megszegyenülten, mert a tetzeszaság közepette ugyanakkor óhatatlanul átjárt az a „felismerés” is, hogy mennyi felesleges és haszontalan kívánalmat – vágyat, tervet, szándékot és egyéb lelki lomot – tárolok magamban évek, évtizedek óta. Én pedig minduntalan minden tekintetben erőtlennek bizonyulok. Bizonyítsam még, hogy mennyire Krisztus erejére szorulunk?

Fáradtan és éhesen nyitom ki a hűtőt, látom, a felvágott elfogyott. Mérlegelek. Az éhségem vagy a fáradtságom erősebb? Lusta vagyok lemenni a közértbe, ezért inkább álszent döntést hozok: böjtölök.

● T. PINTÉR KÁROLY

Láthatóan evangélikus

FOTO: MAGYARI MÁRTON

Hollókői Pálné, Zsuzsa néni, nyugdíjas – Felsőpetény. Én mindenkiért imádkozom: a vezetőkéért, a lelkészekéért, a családoméért és azokéért is, akikkel találkozom. Nekem az a meggyőződés, hogy engem is szeret az Isten. Nem tudok dátumot mondani, hogy mikor tértem meg; ahogy az eszemet tudom, onnantól kezdve hiszek Istenben. Hittanra jártam, konfirmáltam, ifjúsági órára jártam, majd presbiter is voltam. Rengeteget szolgáltam a gyülekezetben, versiket mondtam az ünnepeken. Az unokáimmal sokat rajzolkodok, de gyülekezeti énekekre is tanítom őket. Először egyedül éneklek el nekik a dicsőítést, majd ők is énekelnek velem. Otthon, ha magam vagyok, akkor is szoktam énekelni. Nagyon sok éneket kívülről tudok, ha valahol megakadok, akkor meg nézem a könyvben a szöveget. A Bibliát mindennap olvasom, az Evangélikus Életet is mindig áttanulmányozom. *A Csak te vagy, Isten, minden bizodalمام* a kedvenc éneke. Abban minden benne van: az öröm, a boldogság, a bánat, de legfőképpen az, hogy Istenre támaszkodhatunk.

A mai evangélikus arcképcsarnok az interneten a lathatoan.reblog.hu és a [facebook.com/lathatoan.evangelikus](https://www.facebook.com/lathatoan.evangelikus) címen érhető el.

Oratio œcumenica

Mennyei Atyánk! Hálát adunk neked, hogy gondoskodsz rólunk, hogy kegyelmedet napról napra megújítod rajtunk. Megvalljuk előtted, hogy újra és újra megfélemlünk jóságodról. Feledékennyé tesz a szűkség, és feledékennyé tesz a bőség is. Megvalljuk előtted, hogy gyakran válunk szűk keresztmetszetté irgalmas szereteted számára, pedig áradnia kellene belőlünk úgy, ahogyan tőled árad mifelénk.

Urunk! Nyisd fel szemünket, hogy meglássuk, te velünk vagy a szűkségben, és velünk vagy a bőségben is. Jelen vagy egész életünkben, és nem szűnsz meg gondoskodni rólunk. Nyisd fel szemünket azokra, akik testekben vagy lelkekben hiányt szenvednek. Tégy minket gondoskodó szereteted eszközévé.

Könyörgünk hozzád magunkért, egymásért, gyülekezetünk minden tagjáért, a földön élő egész egyházáért. Engedd, hogy úgy járassuk végig a böjti utat, hogy újból, minden korábbinál mélyebben táruljon fel előttünk a kereszt titka, a mi Urunk Jézus Krisztus áldozata.

Ajándékozz meg minket, Urunk, hitre segítő Szentlelked ajándéka-ként azzal a kegyelemmel, hogy most és mindenkor szemünket rád vessük, mert egyedül te vagy a mi Urunk, szerető Istenünk. Ámen.

Író, de katolikus

Tisztelt Szerkesztőség!

Az *Evangélikus Élet* ez év február 5-i számában meglepetten láttam, hogy írásukban (Katona Csaba: *Evangélikus írók, költők a 19–20. században*) nagynénemet, Kosáryné Réz Lolát az evangélikus írókhoz sorolják. Lola néni azonban katolikus volt, sőt hívő katolikus, bár Domokos fia tényleg evangélikus lett. Mégpedig azért, mert nagyszüleim (nagyanyám római katolikus, nagyapám evangélikus) mélyen elítélték a felekezetek közti vitákat, és a reverzális követelését-megadását intelligenciahiánynak minősítették. A gyerekek a szülők vallását követték.

Apámék hatan voltak testvérek – három lány, három fiú –, ezért vasárnaponként nagyanyám és a három lány (Lola néni is) elmentek a selmeci római katolikus templom-

ba a misére, nagyapám a három fiúval (apám is) pedig a selmeci lutheránus templomba istentiszteletre, délben aztán találkoztak otthon az ebédnél. Lola néni férje viszont evangélikus volt, ezért a családi szokás szerint fia, Domokos evangélikus lett, lánya, Judit viszont római katolikus.

Nagynénemet jól ismertük, és tudom, mennyire hiányzott neki, hogy nem gyónhatott, nem áldozhatott, amíg a férje meg nem halt.

Nemcsak Agatha Christie-krimiket, hanem komoly regényeket is fordított (például Margaret Mitchell: *Elfújta a szél*), és kitartó és őszinte híve volt a női emancipációnak, sokat írt a nők (különösen a szegény sorsúak) nehéz helyzetéről. A háború után kizárták a magyar írószövetségből (túl vallásos volt), és történelem-tanár nő lánya tartotta el.

Szeretettel: GÉMESNÉ RÉZ KATALIN
(Stuttgart)

Böjt 3. vasárnapja (Oculi) – Lk 11,14–23(24–28)

Amikor kiment az ördög, megszólalt a néma

A néma ördög. A minap megkeresett egy hölgy. Egy „látó”. A segítséget kérte Ágfalva történetével kapcsolatban. Arról számolt be, hogy sötét árnyékokat lát mind a templomunk környékén, mind a fölöttünk elterülő gyönyörű erdőben és a falu bizonyos utcáin is. Ő pedig – elmondása szerint – arra érez küldetést, hogy ezeket a sötét árnyakat eltüntesse.

A korombeli hölgy szimpatikus volt, elbeszélgettem vele a falu történetéről és arról is, hogy nekem is vannak „sötét foltjaim”, főleg a második világháború idejéből. Abból az időszakból, amikor a falu lakosságával szinte megegyező számú zsidó munkaszolgálatos élt itt pajtákban meg ilyen-olyan tákolmányokban. Arról, hogy egy hatalmas sánc az erdőben még ma is őrzi a munkaszolgálatosok keze nyomát. Arról, hogy vagy nyolcszázán itt vesztették életüket tifuszjárvány és bombatalálat következtében. Arról, hogy a több száz holttest meszesgödörbe került. Arról, hogy bár keringenek még mendemondák afelől, hogy a falu megfélemlített lakossága – életét kockáztatva – főtt krumplival, almával és ezzel-azzal etetni próbálta ezeket a szerencsétlen embereket, mégis görcsös némaság lengi be a történetet. Egyik legmegrendítőbb élményem az volt Ágfalván, amikor a falu helytörténetének tudósa nem sokkal a halála előtt összehívta néhány barátját – köztük engem is –, és megtörte a csendet, beszélt erről a néma ördögről. Arról az időszakról, amelyekre senki sem akar emlékezni a településen. Neki ott a halálos ágyán fontos volt, hogy szóljon a 44-es évről. Pedig lelkiismeret-furdalása sem lehetett, mert 43-ban született. De ő is tudta, hogy ez a máig feldolgozatlan trauma néma ördöggé válhatott itt van közöttünk.

Van egy „kislányom”. Most elsős. Szegényke annyira „besokallt” az iskolától az első félév végére, hogy csak bizonyos tanárokkal áll szóba. Pszichológus, lelkes, szülő, iskola karöltve küzd, hogy az osztályfőnök felé is megeredjen a nyelve a csöppségnek. A kislánynak hamarosan keresztelője lesz. Szeretném, ha ennek kapcsán megérthetne valamit Isten szeretetének csodájából, amely olyan hatalmas, hogy még a néma ördögök is elmenekülnek előle.

„...boldogabbak azok...” A kijelölt bibliai történetben Jézusnak sikerül kiűznie egy néma ördögöt. Az addig beszédre képtelen beteg a Jézussal való találkozás után megszólalt. Azt, hogy ez hogyan történt, nem tudjuk. Az őket figyelők, a „sokaság” sem értette, de elkezdődtek a találgatások. „*Belzebub segítségével...*” – mondták. Aztán meg egyre hangosabban „*jelt követeltek*” tőle. A csodákat azonban akkoriban sem lehetett és ma sem lehet megmagyarázni. Az is csak emberi spekuláció eredménye, hogy Belzebubból hozták összefüggésbe a gyógyulást.

Ez a történet is jó példa arra, hogy a magyarázatok és a bizonyítékok által nem születik hit. Aki a csodákat átláthatóvá, bizo-

nyíthatóvá akarja tenni, az nem érti a lényegét. A Jézus körül állók sem értették. Nekünk sem az a feladatunk, hogy magyarázzuk a csodákat. Sokkal inkább az, hogy figyeljünk Jézusra, aki a magyarázatot követelő sokaságnak ezekkel a szavakkal felelt: „...*boldogabbak azok, akik hallgatják az Isten beszédét, és megtartják.*”

A segítség. Nem kell „látónak” lenni ahhoz, hogy a néma ördögöt észrevegyük. Akár az utcáinkon, akár az erdőinkben, akár a templomaink környékén vagy éppen a saját életünkben. És ahhoz sem kell nagy képzelőerő, hogy azonosulni tudjunk a történetbeli néma emberrel. Hiszen mi is sok helyzetben elnémulunk a munka terhe, az iskolai követelmények, a mindennapi dolgok, a döntések, a bizonytalanságok vagy éppen a széttöredezett emberi kapcsolataink miatt. A néma ördög ma is számtalan formában felismerhető. Itt van köztünk. És ha nem kezdünk vele vala-

KÉPÜNK ILLUSZTRÁCIÓ

mit, ha „lenyeljük” a dolgokat és némává leszünk, megbetegíthet minket.

Tényleg itt van köztünk a néma ördög. De sokkal fontosabb az a tudás és az a hit, hogy itt van köztünk és itt van velünk Jézus Krisztus az ő Szentlelke által. Ennél nagyobb segítség és gyógyír nincsen. Jézus az, egyes-egyedül ő, aki képes kiűzni a bénító és az ördögi dolgokat faluból, városból, erdőből, templomok környékéről és még ki tudja, honnan.

Adja Isten ezt a hitet a tanító néni előtt elnémuló kislánynak, adja ezt a felszabadító érzést az emlékeztéstől félőknek, és adja mindannyiunknak, akik a néma ördögök jelenlététől időről időre elnémulunk! Ámen.

● HEINRICHES ESZTER

„Keresztfád tövében Veled vágyódom beszélni”

A passióról Ordass Lajos tollából

Böjt van. Szeretnénk csendet, tisztaságot, lelki békét, tisztánlátást, friss levegőt, minden port kifújó szelet, nyitott spalettákat, hogy végre beáradjon a fény. Szeretnénk megbocsátást és megbocsáttatást, tiszta, fehér lapot. Közben ellepnek a feladatok. A napok rohannak. Idő semmire, a feszültség néha robban, máskor a magány magába zár. Magunktól nem megy a rendcsinálás, az újjászületés, ez világos – segítség kell. A böjti úthoz a kinti, feltámadó szél – hol még télhideg, máskor simogató, napfényes – már megérkezett. Rügyek, üde tavaszi készülődés, amerre nézünk. Szívtájékon már valami melengetőt érzünk – de hogyan születünk új életre mi?

Közeleg a nagyhét, készen kell állnunk. Jön az Úr számárháton, bevonul a városba, palmaágak lengnek – s már „fordul az út az Olajfák hegyére”, ahogyan Reményik Sándor írta *A népszerűtlenség felé* című versében. A nap elborul, sötét lesz és halál.

Ordass Lajos: *A keresztfa tövében*. Ordass Lajos Alapítvány, Budapest, 2017. Ára 1100 forint.

Doljunk van böjtben. De ki vagy mi segít a lelki rendrakásban? Míg ezen mélyezem, kecses kis könyvet kapok a szerkesztőségben. Puha, sima borítóját megérinteni jó. Ismerem a szerzőt. A történetet is. Mohón veszem kezembe Ordass Lajos immár második kiadásban megjelent kötetét. Műfaja: imádságos passióelmélkedés.

Mielőtt kinyitnám, hosszan nézem a borítót. Sziklák, fekete, csupaszfák ágai nyújtóznak az ég fáradt világoskékje felé. Fény dereng. Középen kereszt, rajta a megfeszített, töviskoronás Krisztus. (Rétfalvi Sándor alkotása ez, a pécsi havihegyi feszület.) Sziluettjét oldalról látjuk. Két világ – ég és föld – között függ. Magánya megrendítő. Sehol egy ember, csak ő egyedül, az Isten Fia. Elvégeztetett. Azaz mégis van valaki: az író, aki imádságát adja, és az olvasó: ott lent, a keresztfa tövében.

Élőben soha, csak hangfelvételen hallottam Ordass püspök hangját. Régi, recsegő, alig kivehető felvétel. 1956-os rádiószózat. Most belehallgatok, akarom hallani, mert soraiban olyan eleven, mélyen megragadó, annyira közeli, lélekbe markoló, mintha itt állna most, a nappalimban, és szemét – amelyet szelídnek, alázatosnak képzelek, mint Uráét, akit e mártírsorsú, nagybetűs Püspökember követett – rám szegeződni látom. Első megszólalása akkor a hálaadás volt. „Ha sújt, ha áld, őt magasztaljuk!” – cseng a fülemben a hang, ahogy örök Urát és Istenét dicséri.

Passióheti ajándék ez: tizenkilenc fejezetben járhatom vele az életet újjászülő Történet stációit. Nem kintről, oldalról kukucskállok: ott vagyok, jelen. Hogy lehetséges ez? Egy sokat szenvedett, hitében soha meg nem ingó, igaz Tanítvány szól az időn át. Elém imádkozza a passiót. Figyelem a stílust. Szép, míves mondatok. Ritmus. Irodalmi igényesség, választékos szavak. De ha „csak” ennyi lenne, nem szorongatná a torkom. Úgy szólítja meg az Urat, hogy látni való: gyakran beszél veled. Vajon te, olvasó, így vagy-e Jézussal?

Ordass Lajos az alázatos szenvedés példaképe lett. Mindazért, amit át kellett élnie, így adott hálát Urának: „Életem értelme az lett, hogy Érted és Veled szenvedhettem. Úgy lehet: az emberek életem csődjének és gyalázatának tekintik a rajtam eseteket. Én áldalak, URAM, hogy keresztfád tövébe állítottál. Most már tudom: ezért kellett élnem.”

Személyes sorsának „böjtje” – a koncepció per, a meghurcoltatás, a börtön, az elhallgattatás, a magány – nem törte meg. Hite erejéből mi is meríthetünk! A Forrásból táplálkozott, akit e kis kötet minden lapján így szólít meg: URAM! „Huszonegy esztendő papi szolgálata alatt sokat beszéltem Rólad. Kevesebbet Veled. Most többet beszélek Veled, és kevesebbet – azt is csak mintegy titkon – Rólad. És ez az utóbbi nekem sokkal jobb.”

1955 és 2017 böjtje összeér ezen az órán. Ott térdelhetünk vele, a püspökkel a keresztfa alatt, elmélkedve, imádkozva, feltekinthetünk. Áldott csend van a mélyben, az Úr békessége.

A derengésből pedig hamarosan mindent elárasztó fény támad.

● STIFNER-KÓHÁTI DOROTTYA

Április 1-jén a Déli Egyházkerület missziói napjának meghívott vendége, Gáncs Péter elnök-püspök beszélgetőtársa lesz Várszegi Asztrik püspök, pannonhalmi főapát. Az atyát ennek apropóján evangélikus hatásokról, reformációról, a közös úrvacsora lehetőségeiről és az egyház társadalmi szerepvállalásáról kérdeztük.

A szakadást nem tolhatjuk Istenre

Várszegi Asztrik reformációról, megosztottságról és lehetőségekről

FOTÓ: KISS TAMÁS

– Sopronban nevelkedett, ezt a várost komoly evangélikus bázisként tartjuk számon egyházunkban. Milyen hatással volt önre a soproni evangélikus közeg?

– Soproni vagyok, de katolikus családba születtem. Viszont már a szomszédunkban evangélikus familia lakott. Mivel Fuchs Károlynak és Katus néniem nem volt gyermeke, bátran mondhatom, hogy a szomszédban is én voltam a gyerek, akit nagyon sokat kényeztettek. Ami azonban igazán hatással volt rám, az a Berzsenyi Dániel Általános Gimnázium, ahol 1960-ban kezdtem tanulni. Az evangélikus líceumot ugyan 1948-ban államosították, de amikor odakerültem, még ott volt a régi tanári kar egy része. Abban az ajándékban részesültem, hogy osztályfőnökünk, Tóth Ferenc – diáknyelven Csipsz bácsi – csendesen hitvalló evangélikus volt. Nem beszélt sosem erről, nem beszélhetett, de egész magatartása ezt tükrözte. Pröhle Je-

nő bácsi nem tanított, de az előadására jártunk. Ha most visszagondolok, ránk, tizenkét–tizennégy éves gyerekekre ezek a komoly tanárok nagyon-nagyon hatással voltak. A gyerekkor, az iskoláskor, a baráti társaság ökumenikus közeget jelentett számomra. Nagy különböztetés, különbség nem volt köztünk. Nem jártunk egymás templomába rendszeresen, de azért gyakran megfordultam evangélikus istentiszteleten, mivel a belvárosban laktunk, s az evangélikus templom nagyon közel volt hozzánk. Sopronból nyitottságot és szeretetet hoztam magammal.

– Püspöki jelmondata – „Fortitudo mea Deus”, „Erősségem az Isten” – nagyon közel áll az evangélikusok köszönetéhez: „Erős vár a mi Istenünk.” Mit jelent önnek ez a mondat?

– Ezzel a választással szerettem volna kimutatni kötődésemet Sopronhoz. Amikor 1988 telén II. János Pál pápa esz-

tergomi segédpüspöknek nevezett ki, és püspöki címet kellett választanom, akkor a soproni várfal képét kölcsönöztem Lackner Kristófnak az 1610-ben készült, Sopron címerét is ábrázoló metszetéről. Lackner, egykori derék soproni evangélikus polgármesterünk a 61. zsoltár részletét választotta mottóként a városcímerhez: „Bástyám és erősségem az Isten.” Ezt én így hosszúnak találtam, egy tagot kihagytam, ezért maradt annyi: „Erősségem az Isten”, „Fortitudo mea Deus.” Ennek mindenki örült: egyrészt veretes, másrészt zsoltár, harmadrészt kötődik Sopronhoz.

– Mi viszont több olyan evangélikus lelkesről is tudunk, akiknek az útja bencés gimnáziumból vezetett az evangélikus teológiára.

– Igen, a nagy evangélikus öregek közül is voltak többen, például Groó Gyula professzor és Nagy Gyula püspök úr is győri bencés diák volt. ►

A fiatalabbak közül pedig Laborczi Géza győri, Béres Tamás pannonhalmi bencés diákunk volt. A proletárdiktatúra éveit hozták magukkal, hogy más felekezethez tartó lelkészek is nagyobb számban látogattak Pannonhalmára, küldték családtagjaikat bencés gimnáziumokba. Sólymos Szilveszter, Söveges Dávid bencés atyák, Szennay András főapát is jó barátságban voltak evangélikus lelkészekkel. Idősebb Hafenscher Károly és Békés Gellért között meghatározó testvéri viszony alakult ki. Magam fiatal páter voltam, amikor Laborczi Gézán keresztül megismertem sok evangélikus lelkészt, például Donáth Lászlót. Nagyon érdekes volt ebből a szempontból az akkori Magyar Néphadsereg is, ott is több evangélikussal voltam együtt. Reisch György, aki előbb birkózó volt, azután lett lelkész, katonatársam volt, és azóta is nagyon jó kapcsolatban vagyunk. Rajta keresztül a néhány éve elhunyt Böröcz Enikőt is nagyon jól ismertem. Laborcziné Pröhle Margit írja családtörténetében, hogy „Pannonhalmán nem más vallásúak voltunk, hanem testvérek Jézus Krisztusban”. Ennél jobban nem lehet megfogalmazni, amit ott átéltünk. A lelkészek és a bencések leültek közösen Szentírást olvas-

ni, imádkozni, igét magyarázni, a gyerekek addig körülnéztek a kolostorban. Nagyon jóleső érzés erre gondolni negyvenötven év után is.

– Egyházunkban 2017-ben szinte minden – részben a déli egyházkerületi miszsiói nap is – a reformáció indulásának ötszázadik évfordulójáról szól, arra készül. Ön szerint mi volt a reformáció lényege?

– Szeretném előrebocsátani, hogy szívből, szeretetből, hivatástudatból sokat foglalkoztam történelemmel és egyháztörténelemmel is – történelem szakos tanár vagyok. Ha Krisztus egyházának a történetét nézzük, akkor azt mondhatjuk, hogy fájdalmasak az egyházszakadások, mind a keleti, mind a nyugati szakadás, de ha a történész szemével nézi az ember, akkor azt mondja, hogy ezek törvényszerűek. A hellén kultúra, a bizánci kultúra talajába esett evangéliumi mag más körülmények között fejlődött, mint amelyik a latin talajba esett. Ahogy ismerjük a történelmet, a 16. századra a nyugati egyház nagyon sok belső feszültséget hordozott. Talán nem véletlen, hogy a későbbi teológusok megfogalmazzák ezt a szép alapelvet: „Ecclesia semper reformanda.” Az egyház

– nemcsak a középkori, hanem a mindenkorai egyház – reformra szorul, hogy újra és újra vissza tudjon térni a forráshoz. Ha jól akarom érteni – és szeretném jól érteni –, Luther Márton is ezt tette, ezért nagyon tiszteltem őt, az ő szerzetesi indíttatását és eltökéltségét. A „sola Scriptura” elv arról szól, hogy ne hamisítsa meg senki az Isten szavát.

– A katolikusok számára milyen kihívásokat, lehetőségeket tartogat a fél évezredes évforduló?

– Józan keresztény katolikus embernek úgy kellene fogalmaznia: együtt- és beleérzéssel emlékezünk meg a reformációról. Próbáljuk megérteni, próbálunk tanulni belőle. A reformáció kettős meghívás: az egyik az, amit a reformáció is szeretett volna, hogy térjünk vissza a forrásokhoz; a másik, hogy az elapadt lendületünket, a dinamikánkat élesszük újra.

– Szívderítő, amit mond, de a felekezetek közötti megosztottság, előítéletesség ma is tetten érhető – ahogyan az egyházon belüli is.

– A szakadásokat tekintve azt mondom, hogy teológiánk újraolvasása, közös egyháztörténelmünknek, közös dolgainknak az újrafelfedezése és mindennek előtt a testvéri szeretet kell, hogy előrevigyen bennünket az egység felé. Nincsenek idealisztikus elképzeléseim, hogy ez már holnap megvalósulhat, de azt gondolom, hogy a szakadást nem tolhatjuk Istenre, azt mi, emberek idéztük elő. Mindent meg kell tennünk annak érdekében, hogy ezt helyrehozzuk. Hihetetlen, hogy milyen előítéletek, keresztényhez nem méltó gondolkodás épült belénk az elmúlt ötszáz évben. Ez egy érzelmi teologizálás, érzelmi szakadás, még csak racionálisnak sem mondható, mert teológiailag sincs akkora hasadék köztünk, főleg, hogyha az alapot, a Jézus Krisztushoz kötődő keresztységünket nézzük, ami egy. Egy protestáns keresztényt és egy római katolikus keresztényt is az Atya, a Fiú és a Szentlélek, a Szentháromság nevében keresztelnek meg. Istenképességünkön túl ez megváltottságunk reménye is, amely bennünket alapvetően összeköt. Hívó módon és józanul kell gondolkodnunk keresztységünkről, Krisztushoz tartozásunkról, amely mai világunkban rendkívül veszélyeztetett. Meggyőződésem, hogy Jézus hitet kíván önmaga iránt – de a hit mindig a szívünkkel, a lelkünkkel és az intelligenciánkkal függ össze. A keresztény ember a kapott ajándékaival együtt lelkiileg is mindig intelligens és bölcs. És ha az, ak-

FOTÓ: PANNONHALMI FŐPÁTSÁG

kor mindenütt az egészséget kell munkálnia. A 21. században is. Nem dolgozhatok azon, hogy mindenáron azt deklaráljam, hogy a másik más.

– A közös áldozás, illetve úrvacsora kérdése az egyik sarkalatos pont, amely minden ökumenikus párbeszéd, fórum vagy istentisztelet alkalmával előkerül. Hogyan látja ennek lehetőségeit?

– Híre ment, és nem mindig egészen jó indulattal, hogy egy testvérünk reformátusként katolikus közösségben úrvacsorát vesz, áldozik két püspök engedélyével – katolikus részről az enyémmel. *(János testvérrel nemrég a Kötőszó blog készített interjút. – A szerk.)* Magam ezt hittel, szeretettel, körültekintő módon engedélyeztem. Meg vagyok győződve arról, hogy ez a fiatal ember a „katholikus” hitnek megfelelő módon jár el és cselekszik, efelől nincs kétségem, nem vagyok jogi zavarban. De látom, hogy a hitnek ezt a cselekedetét sokaknak nehéz felfogni. Ahogy ennek az esetnek híre ment, egy kedves, idősebb házaspártól kaptam levelet, akik megerősítettek ebben, és bevallották, hogy hitben és szeretetben ők is ezt gyakorolják – egyikük katolikus, a másikuk nem. Azt írták: „Úgy gondoljuk, kedves Asztrik, hogy számunkra, keresztények számára ez nem jogi kérdés, hanem a *mysterium fidei*, a hitnek csodálatos titka.” Hívó, intelligens ember ezzel tud mit kezdeni. A baj az, amikor az emberek vallásosak, de nem hívók. Talán az a legnagyobb gond, hogy gyakran felszínesen gondolkodunk a saját hitünkéről és egyházunkról.

– Ferenc pápa tavaly, a reformációi emlékévként megnyitáskor a svédországi Lundban történelmi jelentőségű beszédet mondott. Kifelé nyitó személyisége, egyházújító szellemisége miatt többen már-már „új Lutherként” emlegetik – Fabiny Tamás püspökünk is írt nemrég cikket erről. Mit gondol erről a párhuzamról?

– Nagyon izgalmas látni, hogy ma Ferenc pápa úgy vízválasztó, mint a mi Urunk Jézus Krisztus. A többség a katolikus egyházban hagyományos módon gondolkodik a pápaságról, Róma püspökének küldetéséről. A pápa pedig azt gondolja, ami ténylegesen a hivatása: az ő feladata, hogy a testvéreit, a világegyházat és azon túl minden keresztényt bűnbánatra és hitre segítsen. Hogy ez a hit élő legyen, hogy ebből irgalom, kiengesztelődés, szeretet, testvéri szeretet és a másik felkarolása, adott esetben még a szegénységünk vállalása is fakadjon. A pápa az evangélium lelkületét, a nem dekázó szeretet lelkületét képviseli. Ezzel ő hihetetlen kihívást, provokációt követ el egyrészt azoknál, akik megszólítottak és meghívottak érzik magukat, másrészt azoknál, akik hallják és látják sokak lelkesedését, és nem tudnak mit kezdeni Róma püspökével. Ez időnként zavart okoz. Fabiny püspök úrnak teljesen igaza van, hogy reformátor. Nem 16. századi értelemben, hanem úgy, hogy mint minden reformátort, a „re-formam”, „viszsa az eredeti formához, a kiindulóhoz” szándék vezet. A *Jelenések könyvében* úgy mondja a Lélek: elhagytad a kezdeti sze-

retetet. Az egyházat, amely jelen van a világban, amely imádkozik, amely a remény hordozója, amely jót tesz, megpróbálja az „élő vizekhez” visszavezetni.

– Talán azért is ez az ellenézés Ferenc pápával szemben, mert annyira erőre építettük az egyházat körülvevő falakat, hogy bosszantó, ha valaki most kilépésre készlet?

– Jézusnak a zsenialitása, hogy az egyház mindenkor időszerűségét látja, amikor azt mondja, hogy szegények, elesettek, megtévedtek, bűnösök mindig lesznek közöttük. Az egyháznak kifogyhatatlan forrása van a társadalomból, mert szegények, rászorulók mindig lesznek közöttünk. Küldetésünk nem a felső tízezerhez szól. Persze az odatartozókat sem zárjuk ki, de Jézus a peremre terel bennünket, minthogy ő is a peremen lévők között szolgált. Ma az egyházat ahhoz kellene hozzásegíteni, hogy úgy tudjon beszélni, úgy tudjon tanúságot tenni Jézusról, hogy azt a mai ember megértse. Középkori szókinccsel és szóhasználatával nem mehetünk egy szekularizált világba. Tolmácsolásra lenne szükség. Igehirdetéseimben néhány mondatot mindig szentelek annak, hogy a hallgatónak elmondjam: amikor azt mondjuk, hogy Isten, vagy amikor azt mondjuk, hogy egyház, akkor rólad van szó. A te igényeidre akarunk választ adni, és azért beszélünk az Istenről, hogy a te életed teljes legyen. Az emberek azt gondolják, hogy valami elvárásolt, távoli valósággról van szó. Nem. Isten egészen közel van hozzánk. Ennek felismerését kell segítenünk.

● LABORCZI DÓRA

Fabiny Tamás püspök
Északi Evangélikus Egyházkerület

Mindenki

Hatéves voltam, amikor faluról városba költöztünk. A csöpp dunántúli Csögle után hirtelen a hatalmasnak tűnő Miskolcon találtam magam. Ott kezdtem iskolába járni. Lelkesen jelentkeztem az énekkarba. Ott aztán a mellettem álló kórustársam odasúgta nekem: „Olyan fals, ahogy énekelsz!” Több se kellett nekem, annál inkább kieresztettem a hangomat: „Zöld fű közt árva kék ibolyácska...” „Fals!” – sziszegte ismét, ellentmondást nem tűrően. „Rád új nap fénye árad!” – folytattam elszántan. „Mondom, hogy fals!” Felszegett állal tovább énekeltem. Olyasmit gondoltam: miért bánt engem, falusi gyereket ez a városi ficsúr. Azt hittem ugyanis, hogy azt mondja: olyan falusiasan énekelek.

Ez az élmény jutott eszembe, amikor megnéztem Deák Kristóf Oscar-díjas filmét, a *Mindenkit*. A rendszerváltás idején – 1991-ben – játszódó történet a lázadásról szól. Új kislány érkezik az iskolába, amelynek kórusa svédországi vendégzereplésre készül. Zsófitól azonban azt kéri az énektanárnő, hogy mivel nincs elég jó hangja, inkább csak tátogjon. Ez a mellőzöttség nagyon fáj a kislánynak, és idővel megosztja keserűségét barátnőjével, Lizával. Hamarosan kiderül, hogy a tanárnő több gyereket is hallgatásra ítelt. Úgy tűnik, a siker, az elismerés mindennél fontosabb. A gyerekek közössége azonban éppen ezt nem akarja elfogadni. Az ünnepi fellépésen hiába kezd el vezényelni a tanárnő, minden gyerek csak tátog. A szolidaritás erősebbnek bizonyul az érvényesülési váagnál.

Döbbenetes erővel hat a filmnek az a jelenete, amikor minden gyerekajak némán mozog. Ők így tudnak tiltakozni a felsőbbség igazságtalansága ellen. A most kétszáz éve született Arany János az önkényuralom idején, alig másfél évvel a szabadságharc leverése után írta le ezt a dacos mondatot: „És szóljon az, hogy hallgatók.” (*Szilveszter-éjen*)

Beszédes a film címe: *Mindenki*. Évtizedekkel ezelőtt éppen ezzel a címmel énekeltek egy frenetikus számot az LGT:

„Az lenne jó, hogyha
mindenki, mindenki, mindenki, mindenki
Ha mindenki szeretné a jó zenét. [...]

És mindenki hagyná a másikat,
hogy énekeljen úgy, ahogy szívéből fakad.
És mindenki várná a pillanatot,
mikor együtt fújhatjuk a dallamot.
Mindenki, mindenki, mindenki, mindenki...”

Mivel nem énekelhet mindenki, ezért tiltakozásként inkább elhallgatnak. Mindenki. Senki sem töri meg a csendet, senki sem alkuszik meg, egyik hordozza a másikat.

A film az összefogás erejéről szól. Arról, hogy senkit sem lehet kitagadni. Ugyancsak a rendszerváltás idején, hatalmi harcok és kirekesztési kísérletek közepette írta le Csengey Dénes ezeket az örök érvényű szavakat: „Európába, de mindahányan!”

Jézus Krisztus egyháza inkluzív közösség kell, hogy legyen. Így érti ezt Pál apostol is: „Fogadjátok be tehát egymást, ahogyan Krisztus is befogadott minket az Isten dicsőségére.” (Róm 15,7)

Azért imádkozunk, hogy megvalósuljon az egyház látható egysége, benne a hívek úrvacsorai közösségével. Ha valaki hittel vallja, hogy az ostyában és a borban Krisztus testét és vérének kapja, az nem küldhető el az oltártól. *Egy vacsora anatómiája* című versében erről ír egy másik költő, Görgey Gábor:

„...mindnyájan, azaz valamennyien,
tehát mindenki, vagyishogy kivétel nélkül,
mármint ti mind,
akik vagytok és lesztek,
nincs megszorítás, numerus clausus,
nincs, nincs, igen: mindnyájan...”

Nézem a filmet, és arra gondolok: bárcsak olyan világban élnénk, ahol mindenkinek egyenlő joga és kötelessége lenne. Ahol mindenki egyformán részesül a javakban. Ahol mindenki megtalálja a maga helyét, a saját szót, a maga testhezálló feladatát.

Talán az egyházban már valamit meg tudunk élni ennek a közösségnek a csodájából. Itt, akárcsak ama iskolai osztály, észrevesszük azt, akit mellőznek, akit ki akarnak rekeszteni, és kiállunk mellette. A mandátumunk legalábbis erre szól.

Tanuljunk ezektől a filmbeli gyerekektől: Zsófitól, Lizától és a többiektől. A jó hangúaktól, a mutálóktól és azoktól, akiket a számítógépes felnőttek reménytelen esetnek tekintenek. Halljuk meg Jézus szavát, aki a gyermekeket állítja példának.

A film végén a tiltakozásból vállalt némaság után, immár a tanárnő nélkül, mindenki énekel. Hogy is biztat közös éneklésre a zsoltáros? „Minden lélek dicsérje az Urat! Dicsérjétek az Urat!” (Zsolt 150,6) ●

Oscar-öröm – pizsamaparti a Bakáts téri iskolában

Szerintem...

Szokatlanul nagy vitákat, sok esetben egyoldalú véleményeket váltott ki a Deák Kristóf által rendezett, *Mindenki* című Oscar-díjas rövidfilm. Hat nap alatt forgatták, minimális költségvetéssel. A vágás érzékeny munkája egy éven át tartott.

Némelyek égbe emelik a filmet, mások alapvető hibákról, tévedésekről szólnak.

Mindenekelőtt öröm és büszkeség töltőn el minket, hogy kicsi népünk annyit mindenben világszínvonalat képvisel! Az elmúlt években több mint száz díjat kaptak magyar filmek a világ különböző fesztiváljain. Néha már pestisszerű a pesszimista, semminek örülni nem tudó mentalitás hazánkban. Egy ilyen siker kapcsán valakinek valóban csak rossz gondolatai támadnak?

Legalább annyit tenne kinyilatkoztatása elé, hogy „szerintem...”

De térjünk rá a filmre. Olvasóink talán már látták, hiszen a televízió is vetítette, és az interneten is megnézhető. A történet szerint az iskolai kórusba bekerül egy új kislány. Mivel az énektudása nem éri el a díjakért is küzdő énekkar színvonalát, a kórusvezető tanárnő azt tanácsolja neki, hogy hangos éneklés helyett csak „tátikázzon”, hangtalanul mozgassa a száját. Idővel kiderül, hogy több ilyen tagja is van a csapatnak. A gyerekek összefognak, és felláznak a tanárnő ellen: a kórusversenyen a vezénlység ellenére némák maradnak, a tanárnő megszegyenülve elhagyja a színpadot, és a kórus ezután nélküle kezd énekelni.

A film dicsérői a történetet a demokrácia, a szabadság, egyenlőség, testvériség megvalósulásának látják, a kritikusok viszont életszerűtlennek, természetellenesnek gondolják. Tényszerű értelmezés szerint talán van igazság mindkét oldal véleményében. Ugyanakkor egy játékfilm nem szakmai oktató céllal készül. Ha példázatnak értelmezzük, talán közelebb kerülünk az alkotók szándékának megértéséhez.

Kétségtelen, hogy a francia forradalom által is exponált hármás jelszó bibliai ihletésű. Isten „egy vérből”, egyenlő értékűnek teremtett minden embert. A megváltás is mindenkire vonatkozik. A templomajtó is mindenki számára nyitott, nincs beléptetőkapu (egyelőre...), a gyülekezet énekléséből sem zárunk ki senkit. Mindenkit fontosnak, értékesnek tartunk a doktor-tól a hűvösvölgyi szeretetotthonban húsz éve rácsos ágyban bénultan fekvőig. Azt is hisszük, hogy Istenünk olyan üdvösségbe vár bennünket, ahol egy végtelen asztal-

Annák, senkik és mindenkik

Tudom, tudom, sokfélék vagyunk. Mindenkinek joga van versenyezni és sikeresnek lenni, ha akar. És „az élet nem habostorta”, meg amit akartok. Csak az a nehéz, hogy mindezt tudva sem hagy nyugodni egy újra meg újra visszatérő kép.

Egyetemistaként hospitálni jártunk. Néztük, hogyan tanítanak a profik, mit tanulhatunk tőlünk. Jegyzeteltünk, ötleteket mérítettünk a látottakból. Én is telefirkáltam egy fél füzetet ezeken az alkalmakon. De az egészből mégis az a jelenet maradt meg bennem leginkább, amikor letettem a tollat egy kislány miatt. A leggyakoribb tizenéveslánynevek egyike manapság az Anna, így fogom hát nevezni a rendbontót.

Anna akkor jelentkezett és zavarta meg az órát, amikor az egyik versenyt beszéltte meg a tanárnő az osztállyal. Bejelentette, hogy mindenkinek a tudását külön felméri, és ennek alapján központilag fognak csapatokat alakítani a gyerekekből. Itt szólt közbe Anna: ő szeretett volna egy csapatban versenyezni a barátnőjével. Nem feltétlenül a győzelem volt a célja, egyszerűen szeretete volna, ha együtt élhetik át azt a rendezvényt, amelyen érdekes kérdések, feladatok mentén vizsgálják meg a tanulók megszerzett tudását. A válasz, amelyet kapott, nem volt támogató. A legfontosabb a győzelem. Nem lehet e fölé helyezni semmilyen érdeket. Anna letaglózva ült le, és nem érdekelt tovább az egész óra. Sajnáltam, hogy mindez ráadásul hittanórán történt.

Ugyanezt élte át egy másik kislány – legyen ő is Anna – egy másik egyházi intézményben. Hétköznapi szorgalma és törekvése kevés volt. Nem volt lusta, szemtelen, lógós, közömbös. Talán nehezebben indult el egy kisebb iskolából. Lehet, hogy jó lett volna, ha egyeztetnek róla a tanárai: ebből most egy kicsit segítjük, abból jobban bátorítjuk, itt meg kicsit engedjük levegőhöz jutni. Mert minden tantárgyat egyszerre nem tudott felhozni. Rendszeresen rossz jegyeket kapott, hiába tanult, a kiválókhöz mérték, nem saját azelőtti tudásához. Nem bizonyult versenyképesnek. Kudarcokkal seb-

zetten vitték el a szülei a teljesítmény-központúság e hírneves fellegrárából.

Hogy nem volt odavaló? Nekem azért mindig feltűnik, hogy Jézusnak egyetlen írástudó tanítványa sem volt. Hogy Pál külön megemlíti: Isten a senkiket hívta el, hogy senki ne dicsekedjék (1Kor 1,26–29). Nekem az olimpián is mindig olyan megrázó látni, ha a világ második legjobb sportolója szívzaggatóan zokog. Mert csak az első a jó, az a valami.

Az a baj, hogy az előbb említett Anna-történeteknek az ismeretében sokkal kevesebbet ér a szememben egyházi iskoláink sok kimagasló eredménye. Nem akarok általánosítani, nem is ismerem az összes ilyen helyet, de félek, hogy a törtétes ilyen mértéke mellett sok sebesült marad utánunk.

Tizenévesként tátott szájjal hallgattam a *Közműves Kelemen* rockballadát:

*De szabad-e ölni, embert ölni,
Gyilkolni, hogy álljon a vár?
Ér-e annyit bármilyen mű,
Hogy emberhalál legyen az ár?*

És sokat gondolkodom ezen azóta is. Ma, amikor olyan komoly elvárásokat támasztanak mindenhol, nem érezzük-e annak a veszélyét, hogy elembertelenedhet az egyház is a nagy eredményhajszolásban? Én időnként félek tőle.

Sejtem, hogy nem leszek népszerű ez-zel, mert hát mi mérhető, ha nem az eredmények? Mégis biztatom tanár- és hitoktatótársaimat, hogy olykor hagyják levegőhöz jutni a rohanásban azt a nemzedéket, amelynek a tagjai még csak most készülnek az életre. Hadd legyenek néha egyszerűen jók úgy, ahogy vannak! Éljenek át rangsorolás nélküli élményeket együtt. Alkothassanak szabadon, és élhessék meg, hogy nemcsak az az egy győz, aki a legkiválóbb, hanem az is, aki a tegnapi önmagánál jobba válik mára. Mivel minden kegyelem, akár mi is lehetnénk irgalmasabbak, nem?

Hogy énekelhessen mindenki, még ha esetleg nem fogunk is megnyerni minden versenyt...

nál mindenkinek készít helyet. Ugyanakkor az értelmes vezető figyelembe veszi az adottságokat, képességeket, és ezek szerint ad feladatot. Versenyhelyzetben élő sportközösségek vagy éppen zenekarok, énekarok megválogatják, hogy kit vonnak be a csapatmunkába. A nézők egy részét talán az zavarta meg, hogy a film nem érzékelteti az iskolai közösség, az énekóra mindenkit befogadó és segítő funkciójának és egy versenyre készülő énekkar működésének a különbségét. Jó pedagógiai módszerekkel el lehet érni ugyan jó eredményeket, de a speciális adottságokkal nem rendelkező gyermek életét nagyon megkeseríti, ha a „mindenki” jegyében olyan feladatot adunk neki, amelyre nem eléggé alkalmas, és más területen sikeresebb lehetne.

A film értékes, izgalmas, motiváló, elgondolkodtató. A rendezés, az operatőri és színészi munka is igényes, profi. Köszönjük, hogy ma is születnek ilyen példázatok.

• SZEVERÉNYI JÁNOS

• FÜLLER TÍMEA

Példaképpé vált elődök

Bánszki István a nyíregyházi evangélikus gimnáziumról

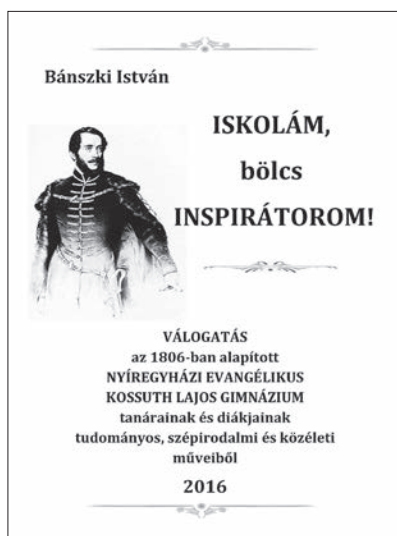
„A siker áldása Istennél van, embernél a becsületes igyekezet” – e ma is igaz Kossuth-vallomás szellemében jelent meg dr. Bánszki István új könyve a Nyíregyházi Evangélikus Kossuth Lajos Gimnáziumról, hogy emléket állítson a város nagy múltú iskolájának.

Többéves gyűjtőmunka eredménye az *Iskolám, bölcs inspirátorom!* címmel a gimnázium alapításának kétszázötödik évfordulójára készült kiadvány, amely az intézmény „literátor tehetségű tanárainak és diákjainak” tudományos, szépirodalmi és közéleti műveiből ad közre válogatást.

A könyvben említettek közül számosan Bánszki István – egykoron maga is kossuthos diák – szellemi inspirátorai voltak, de vannak, akiket publikációik, szakmai eredményeik miatt tartott érdemesnek arra, hogy nevük ily módon is fennmaradjon az utókor számára.

E sorok írója, aki harminckét évig volt az iskola tanára, igazán akkortól csodálkozott rá, hogy milyen jeles személyiségek alapozták meg a Kossuth hírnevét, amikor e kötet szerzője 1992-ben az intézmény igazgatója lett. 1999-ig irányította az immár újra evangélikus egyházi gimnáziumot, s hétévnnyi igazgatói tevékenységének vezérfonala az volt, hogy az iskola a kényszerű szünet után visszatérjen a kossuthos hagyományokhoz, méltóvá váljon az elődökhöz. Ennek megfelelően tanári és igazgatói munkájából a tőlük tanult elhivatottság, igényesség, emberi tartás sugárzott.

Nem véletlenül olvashatunk már a könyv elején Vietórisz Józsefről, Porubszky Pálról, Belohorszky Ferencről. Őket emlegette a szerző „szellemi mérceként”. Akik azért válhattak példaképpé, mert nagy tekintélyű tanárok voltak, rajongtak értük a diákok, s mindezek mellett széles körű társadalmi munkát végeztek, a „város közéletének fáradhatatlan munkásai” is voltak. Tőlük megtanulhattuk, hogy a tanár szakmai elhivatottsága túl kell érjen az iskola falain.

Bánszki István: Iskolám, bölcs inspirátorom! Válogatás az 1806-ban alapított Nyíregyházi Evangélikus Kossuth Lajos Gimnázium tanárainak és diákjainak tudományos, szépirodalmi és közéleti műveiből. Nyíregyházi Evangélikus Kossuth Lajos Gimnázium, 2016. A könyv bolti forgalomba nem kerül, beszerzéséről a gimnáziumtól lehet érdeklődni az eklgtitkarsag@netra.hu e-mail-címen.

Találkozhat az olvasó Margócsy József, Bachát László és Katona Béla munkáival is. Mindhárom tudós tanár a Kossuthból indult, a tanárképzésben teljesedett ki küldetésstudattal végzett munkájuk, és mindhármuknak sokat köszönhet a város, a megye s annak irodalmi élete is.

Bánszki István igazgatóként nemcsak visszatérni igyekezett a hagyományokhoz, hanem megannyi jelentős, az iskola szelle-

mi és kulturális életének ma is alapkövét jelentő esemény megszervezésével tovább is építette őket. Az *Úr érkezése* elnevezésű országos szavalóversenyt 1993-ban szervezte meg először, s 2016-ban immár huszonharmadik alkalommal gyűltek össze az egyházi gimnáziumok versszerető diákjai és tanárai az intézményben. A versenykiírás révén az ifjúság a műveiken keresztül emlékezhetett a Kossuth-gimnázium volt literátorai közül Krúdy Gyulára, Bory Zsoltra, Rákos Sándorra, Váci Mihályra, Bodrog Miklósrá és Ratkó Józsefre.

De nem csak irodalmárok kaptak helyet a kötetben. Megtaláljuk például Labossa Gusztávot, aki a Nyíregyházi Városvédő Egyesület egykori elnökéeként, a *Városvédő Füzetek* szorgalmazójaként is szívén viselte egykori iskolája sorsát. Balczó András háromszoros olimpiai bajnok öttusázó a Kossuthban is megtapasztalta, hogy „az akarás Isten ajándéka”. Szalay Sándor Kossuth-díjas akadémikusra a Szalay-emléknapok keretében emlékeznek a mai diákok. És sorolhatnám a méltóbbnál méltóbb neveket.

Olvashatunk a kiadványban az iskola és a Bessenyei Társaság kapcsolatáról is. 1888-ban az evangélikus főgimnázium ifjúsági önképzőköre Porubszky Pál tanár javaslatára vette fel Bessenyei nevét. A Bessenyei Kör 1940-ben társasággá alakult, majd a „történelmi szünet” után éppen a kötet szerzője szervezte újjá 1987-ben.

A kiadványt a szerző által alaposan válogatott képanyag is gazdagítja.

Az útravalónak szánt sok-sok ismereten túl a személyes hangvételű könyvből sugárzik az iskolához fűződő lelki kötődés, a „lélektől lélekig” munkálkodás szándéka. A szerző úgy érezte, nem volt elég oly sokszor elmondani, még egyszer le is kell írni „tisztelőből, szeretetből”, hogy milyen szellemi, emberi, szakmai örökséget kapott az alma matertől: „Hogy igazságos légy – emberségesnek kell lenned!”

• BELINSZKY ETELKA

Mindennap erőt ad a hit

Interjú Hrivnák Tünde divattervezővel

Ruháit magyar hímzések, kalocsai és matyó motívumok díszítik. Legújabb kollekciójának darabjaival a jubileum alkalmából a reformáció előtt szeretne tisztelegni.

„A reformáció megújulást, megújítást jelent ötszáz év óta. Számomra személyesen is fontos, hiszen hívő evangélikus vagyok. Hiszem, hogy a reformáció fontos és aktuális ma is” – vallotta a legújabb ruháiról a divattervező a kollekciót bemutató prospektusában. Elmentünk Hrivnák Tünde műhelyébe, hogy megnézzük, hogyan készülnek a ruhák. Közben pedig személyes hitéről kérdeztük.

– Hogyan lett divattervező?

– Beleszülettem a ruhák világába, nagymám és édesanyám is varrónő. Szakirányú tanulmányaim mellett tőlük szereztem a legtöbb tudást. Egykori tanácsaik a mai napig meghatározzák elképzeléseimet a ruhatervezésről. Tótkomlóson nőttem fel, ahol nagy becsben tartják a hagyományokat. Saját tervezésű ruháimmal a magyar hagyományok fontosságát kívánom megjeleníteni úgy, hogy azok megfelelően tükrözzék a ma diktált trendeket.

– A reformáció kezdetének ötszázadik évfordulójára készített egy kollekciót. Mi motiválta ebben?

– Egy divattervező életében nagyon fontos a folyamatos megújulás. A divat gyorsan változik, és a legfontosabb, hogy mi, tervezők ebben a rohanó világban megfogalmazzunk gondolatokat, és értékkel is megtöltsük azokat. Az én hitvallásom a divatban, hogy értékeket örökítsek át, és a divat által kommunikáljam fontosságukat korunk fiatal generációjának. ►

A SZERZŐ FELVÉTELE

Különleges és összetéveszthetetlen módon ötvözöm a tradíciót és a trendet. Ezzel a kollekcióval szeretném a reformáció gondolatát alkotói munkámban megmutatni.

– Miért fontos az ön számára a reformáció?

– A reformáció megújulást, megújítást jelent. Számomra személyesen is fontos ez a gondolat, hiszen hívő evangélikus vagyok. Magam választottam ezt a vallást, mert nagyon szimpatikus volt ennek az egyháznak az eszmeisége, az istentiszteletei, a lelkészek

közvetlen igehirdetései, az egész egyház emberközelisége. Luther Márton, aki elindította a reformációi mozgalmat, úgy fogalmazott, hogy a Jóisten azért adta az életünket, hogy boldogok legyünk, és vidámságban éljünk, szeressünk élni.

Mára Hrivnák Tünde védjegyévé vált a magyar motívumokkal díszített ruha, amely – amellet, hogy kollekciói híven őrzik hagyományainkat – mindig új és izgalmas. A tervezőt külhonban is ismerik, egyetemeken fashion designer szakjainak közkedvelt előadója. Jellegzetes ruhakölteményeit szívesen és elkötelezetten viseli dr. Szemerkenyi Réka, Magyarország washingtoni nagykövete, Ducsai-Oláh Zsanett, a Magyar Nemzeti Kereskedőház ügyvezető igazgatója, Gulyás Andrea közigazgatási államtitkár, Igyártó Gabriella, a Népművészeti Egyesületek Szövetségének ügyvezető igazgatója és V. Németh Zsolt környezetügyért, agrárfejlesztésért és hungarikumokért felelős államtitkár is.

– Mit jelent az ön számára a mindennapokban a hit?

– Minden pillanatban számít nekem a hit. Minden egyes ruhakollekció előtt megkérem Istent, segítsen nekem abban, hogy megfelelően tudjam használni a színeket, a formákat és a motívumokat. A Reformation 500 kollekciómban is az alapszínek a fekete, a piros, az arany és a fehér, ezek mindegyike fontos jelentést hordoz. A piros jelképezi Jézus áldozatát értünk, az arany Isten dicsőségét, a fehér és a virágminták a Szentlélek ma is élő cselekedeteit, az élő hitet és a reformációt. A ruhák formája és a fekete szín a lelkesíti és a lelkipásztori öltözetre utal. Az estélyi ruhákat Luther Márton reformátor felesége, Bóra Katalin ihlette. Minden egyes darab professzionális kézi hímzéssel díszített, alapanyagában is a prémium minőséget képviseli. Ezek a viseletek a Jóisten törődését, odafigyelését, gondoskodó szeretetét jelképezik.

– Említette, hogy ön választotta az evangélikusságot. Mi volt életének az fordulópontja, amelyik ebbe az irányba terelte?

– Amikor húszéves voltam, akkor fejeztem be Szegeden a tanulmányaimat, és akkor jött bennem egy érzés, hogy változtatni szeretnék az életemben. Amikor megkeresztelkedtem, a hit erőt adott nekem abban, hogy egy vidéki kisvárosból Budapestre költözéskor legyen mibe kapaszkodnom. Azóta is nagyon örülök, hogy akkor így döntöttem, mert minden pillanatban erőt ad, és az egyenes, igaz utat mutatja nekem.

– Gondolom, az evangélikus egyház helyett mást is választhatott volna. Miért éppen evangélikus lett?

– Erre nehéz választ adni. Van egy gyerekkori barátnőm, aki evangélikus lelkész, szimpatikusak voltak a vele való beszélgetések. Nem tudok konkrétumot mondani, egyszerűen az ember ezt érzi. Mindig is bennem volt a hitre való vágyakozás, és örülök annak, hogy felnőtt fejjel dönthettem.

– Tudják önről ezt a divatszakmában vagy az ismerősei körében?

– Vannak, akik a szakmában is tudják, de az ismerősi körömben mindenki tudja. Sokat utazunk a kollekcióimmal és a modelljeimmel együtt, akik nálam jóval fiatalabb generációt képviselnek. Minden bemutató előtt megfogjuk egymás kezét, és arra kérjük Istent, hogy áldjon meg bennünket. Kérjük tőle azt is, hogy aki bennünket lát, annak a lelkét töltsse fel örömmel és szép érzéssel. Megköszönjük neki azt, hogy ott lehetünk és együtt megcsinálhatjuk, bemutathatjuk a kollekciót. Ez hatással van a velem dolgozóakra is. Nemrégiben az egyik modell-lány jelezte nekem, hogy már két hete mindennap imádkozik. Fontos, hogy személyes élet példám átragadjon másokra is. Fontosnak tartom azt is, hogy a munkatársaimmal a kapcsolatunk a tisztelgetés, szereteten és a barátságon alapul.

– Hol szeretné népszerűsíteni a Reformation 500 kollekciót?

– Remélem, hogy egyre több, a reformációhoz kapcsolódó rendezvényen bemutathatjuk majd a kollekciónkat, hála Istennek, erre már vannak is kezdeményezések. Miután sok külföldön élő magyar megrendelőm van, ők kapcsolódási pontot jelenthetnek a külföldi bemutatókhoz.

– Nemcsak nőknek, hanem férfiaknak is alkot. Úgy érzem, ez különleges dolog...

– A női kollekcióm sokkal bővebb és erősebb, de fontosnak éreztem a férfiaknak is megmutatni, hogyan képzelem el, hogy egy evangélikus lelkész, presbiter, hívó ember milyen ruhában mehetne el elegánsan egy istentiszteletre. Az alkotáskor felvetődött bennem az a gondolat is, vajon Luther Márton vagy Bóra Katalin mit venne fel a 21. századi emberek helyében. Ilyen gondolatokkal terveztem ezt a kollekciót.

● HORVÁTH-BOLLA ZSUZSANNA

„A divat világa folyamatos megújulást kíván. Az én hitvallásom a divatban, hogy értékeket örökítsek át, és a divat által kommunikáljam fontosságukat korunk fiatal generációjának. Ezért a Reformation 500 kollekcióm szerencsém minél több, a reformációval kapcsolatos rendezvényen bemutatni. Különleges és összetéveszthetetlen módon ötvözöm a tradíciót és a trendet. A reformáció megújulást, megújítást jelent. Hiszem, hogy a reformáció fontos és aktuális ma is. A kollekciómmal a reformáció előtt tisztelgek az ötszázadik évfordulója alkalmából.”

HRIVNÁK TÜNDE

A reformáció palackba zárt szelleme

Luther sör, Kálvin sör díszdobozban

Sokan és sokféleképpen igyekeznek ebben az esztendőben emléket állítani a keresztény hitet megújító reformátoroknak, Luther Mártonnak és Kálvin Jánosnak. Kiállítások, konferenciák, koncertek sora idézi meg az ötszáz éve kezdődött reformáció máig elevenen ható szellemét. És akadnak olyanok is, akik a szellemet – a régi módszernek megfelelően – palackba igyekeznek zární. Jelen esetben 0,33 literes söröspalackba.

Voltak idők, amikor a vizet alig-alig lehetett meginni, mert az óvatlan fogyasztó kiadós hasmarsot vagy akár ennél súlyosabb kórságot is kockáztatott, ha vízzel oltotta a szomját. Így aztán inkább sört ittak.

Luther Márton is ilyen időkből él. A budavári evangélikus szabadegyetemen tartott előadásában Csepregi Zoltán egyháztörténész-professzor, az Evangélikus Hittudományi Egyetem tanszékvezetője arról beszélt, hogy 1530-ban Augsburgban – a reformáció folyamatá-

nak szempontjából – sorsfordító birodalmi gyűlés zajlott: a reformátor tanítványai, munkatársai itt terjesztették elő a hit megújításának alapvető tételeit rendszerező *Ágostai hitvallást*. Luthert 1521-ben átkokkal sújtották, így nem vehetett részt az eseményen, ehelyett a számára még biztonságos Coburg városából igyekezett követni az Augsburgban zajló eseményeket. Érthetően nehezen viselte, hogy helyette Philipp Melanchthon, Justus Jonas és Georg Spalatin áll helyt a birodalmi gyűlésen.

A sorsfordító eseményekből kiszorított Luther szenvedett, s ehhez még társult az is,

hogyan Coburg (a németek szerint...) éppen a szőlőtermesztés északi határán fekszik, így – ellentétben Wittenberggel – itt nem sört, hanem vizezett bort fogyasztottak. Ez pedig igen-igen megviselte Luthert, hétköznapi (az akkoriban ajánlott, átlagosan két liter sör/nap) ritmusából kizökkentette a reformátort. Tekintettel a német borok élvezhetőségére, nagyon is megérthetjük Luther kínjait. Vagyis inkább a sör...

És ha már sör, akkor legyen tiszta alapanyagokból kézműves gondossággal készülő, tápláló, üdítő ital. Nyilván ezek a maig érvényes szempontok vezérelték annak idején Luther feleségét, Bóra Katalint is, amikor wittenbergi otthonukban – ura, vendégei és tanítványai örömeire – működtette a serfőzdét.

De milyen sört ihatott Luther? Alighanem ez a kérdés is ott motoszkált Végh Szabolcs testvérünk fejében, amikor úgy döntött, hogy megalapítja a Reformátor serfőzdét, és megalkotja a két nagy reformátor, Luther Márton és Kálvin János előtt tisztelgő söröket. Az italok budapesti bemutatóján, február 27-én az Evangélikus Országos Múzeumban Szabolcs azt mondta, hogy a nedű is fontos, de csak azért, mert annak segédelmével még több emberhez juthat el Krisztus örök értékű üzenete. Vagyis a serfőzés ebben az esetben – a testi élvezet mellett – magasabb célt is szolgál. Jól mutatja ezt a söröket és a hozzájuk illő poharat tartalmazó díszdoboz, amelynek szinte minden négyzetcentiméterére felróttak a hitre, a reformációra és persze a sörre vonatkozó valamilyen üzenetet.

Luther idejében még igen keveset tudtak a serfőzés kémijáról. Volt egy családi ibrik, abban melegítették a malátát, a vizet és a komlót, aztán lett, ahogy lett. A legtöbb családi receptúra része volt, hogy „... és akkor kavargasd meg a főzetet az öreganyádtól örökölt, vásott keverőkanállal, de ne mással, mert csak így ihatsz a végén finom sert”. Mi miért történik? Aligha veszték el akkoriban az efféle részletekben, így vélhetően az sem motoszkált a fejükben, hogy minden bizonyosan a nagyanyó ősrég cefrekavaró kanáljának repedéseiben lakott az a bűvös élesztőgomba, amelyiknek az erjedés beindulását és az alkohol keletkezését köszönheték.

A mai sörfogyasztók ennél már lényegesen igényesebbek, így a reformátorokról elnevezett söröket sem a családi fakanállal kevergették a főzde szakemberei, hanem inkább az elmúlt évek kézművessör-forradalma során kialakult modern fogyasztói igényeknek igyekeztek megfelelni. A Lutherről

Dr. Kodácsy Tamás szól a reformáció bátorságáról

elnevezett tradicionális német félbarna sör egy úgynevezett *Düsseldorf Altbier*. Ezt a régi sör típust a mai napig szívesen fogyasztják Németországban, vagyis állja a versenyt a mind nagyobb teret hódító láger sörökkel. Az Altbier, vagyis öreg sör különlegessége, hogy felsőerjesztésű, de hordozza az alsóerjesztésű sörök jegyeit is. Gazdag malátás alapon kiegyensúlyozott komlózottság jellemzi, ami kellemes, könnyen fogyasztható, úgynevezett „ivósört” eredményez. Színe leginkább az angol *ale*-ekre emlékeztető vörös, habja dús (alk.: 5,2%; Balling: 12,1).

Luther Mártont és a sört egy termékben összekapcsolni szinte gyerekjáték volt. De mi a helyzet a másik nagy reformátorral, Kálvin Jánossal, aki a krónikák tanúsága szerint inkább boros volt? Németh Antal serfőzőmester a bemutatón nem is tagadta, hogy sokáig töprengett a megoldáson, ám végül csak megtalálta.

FOTÓK: KIS TAMÁS

Végh Szabolcs, a sörök egyik „szülőatyja”

A Kálvinról elnevezett *Hopfen Lager* alsóerjesztésű, hidegkomlós sör. A tradicionális lágeralapokra épülő ital ugyanakkor komlózásban valódi reformer, hiszen leginkább a modern, új hullámos sörtrendek hatására dominálnak benne a komlós jegyek. Az újítást erősíti, hogy egy viszonylag frissen nemesített komlófajta, a *Hallertau Blanc* került a sörbe. A figyelmes olvasónak feltűnhet az elnevezésben a *blanc* szó, ami nem véletlen, ugyanis ez a komlófajta lappangó, fehérboros, leginkább a sauvignon blanc szőlőből készült borra emlékeztető jegyeket ad a sör ízéhez. Lássuk be, ez első hallásra merész kombinációnak tűnik, de a végeredmény minden aggodalmunkat szertefosztja. A sör karakteres ízében nem tolatkodnak a „tájidegen” elemek, jól iható, s miként a másik sör, akár szobahőmérsékleten is bőven megélő ital (alk.: 5,5%; Balling: 12,6).

A sörök bemutatóján Hafenschner Károly, a Magyarországi Evangélikus Egyház Zsinatának lelkes elnöke és a kormány Reformáció Emlékbizottságának miniszteri biztosja arról beszélt, hogy a reformáció maig a nyitott gondolkodásra, Krisztus igazságának keresésére és a szabadság kérlelhetetlen szeretetére tanít bennünket. De a kultúrát, a politikát és a gazdaságot megújító üzenetek mellett felfedezhetjük azt is, hogy a reformátorok – személyes példájukkal is – a teljes élet megélésére buzdították követőiket.

Márpedig a teljes élethez a Teremtő áldott adományainak – víz, árpamalátá és komló – élvezete is hozzátartozik, s így lesz igaz Luther ismert mondása: „Egyél finomat, igyál tiszta sört, és olvasd az igazságot!”

● ILLISZ L. LÁSZLÓ

A sörökről bővebben: www.reformator.eu

2017. április 14-17. „Új reggel virrad...”

Éljük meg együtt a húsvét örömét családi közösségben
Balatonszárszón!

PROGRAM:

Teológusok passiójátéka
Interaktív keresztút-kiállítás
Láthatatlan színház
Húsvéthajnali istentisztelet
Nagy sonkakóstoló
Tojásfestés
Locsolás
Kürtőskalácssütés

A hétvége lelki vezetői Pángyánszky Ágnes
és Krámer György lelkészek lesznek.

Részvételi díj:

felnőtteknek (14 éves kor felett) 16 500 Ft/fő,

gyermekeknek (3-14) 8500 Ft/fő,

3 éves kor alatt ingyenes a részvétel.

Az árak a teljes ellátás és a szállás költségét tartalmazzák,
nem tartalmazzák az idegenforgalmi adó összegét
(18 év felett 400 Ft/fő/nap).

Jelentkezni a <http://balatonszarszo.lutheran.hu> oldalon,
érdeklődni a 06 20 824 3143-as telefonszámon lehet.

Mindenkit szeretettel várunk.

Képkotás a képrombolásról, avagy a templom szaga

Marosi Ernő akadémikus előadásából jegyzeteltünk

Bár e sorok szerzője igyekszik tárgyilagosan beszámolni arról az előadásról, amelyet Marosi Ernő akadémikus, a hazai művészettörténet-tudomány ma legismertebb és legtekintélyesebb művelője tartott február 23-án – a Magyarországi Luther Szövetség és egyházunk reformációi emlékbizottsága által szervezett sorozat keretében – az Evangélikus Országos Múzeum pincéjében, nem bújhat ki sem az előadóval, sem a témával kapcsolatos elfogultságai alól.

Már *A lutheri reformáció mint művészeti probléma* címmel meghirdetett előadás nyitánya megnyerő volt, amikor a professzor a „mottóként” vetített képrészlet (1. kép) magyarázatával rádöbbenette a hallgatókat az újszövetségi előfutár, a szóval ígét hirdető prédikátor és a képet alkotó festő egyenrangúságára. Miközben – középkorosként alázattal – a reformáció alulnézetét vállalta, azt a tézist állította fel, hogy a reformáció nem képellenes.

Természetesen a tudománytörténettel és -elmélettel is foglalkozó művészettörténész a címadáskor sem bújhatott ki a bőrből: amikor a reformációról mint művészettörténeti problémáról beszélünk, arról beszélünk, hogy a képrombolás nem önmagában, nem szó szerint és nem úgy értelmezhető, ahogy eddig a közvélekedésben létezett. Persze nem mehetünk el szó nélkül amellett, hogy szerte Európában számtalan protestáns templomból kiszórták a szentek szobrait, a szárnyas oltárokat, sőt máglyát raktak belőlük.

Az 1980-as, 1990-es évek kutatásai arra mutattak rá, hogy Luther fellépésével a kép- és a művészetfogalom is átalakult. „Lutherrel kezdődött a művészet szabadsága. Luther vetette meg a szemléző esztétikájának alapját. A szemlélőnek a műalkotással szemben kell próbára tennie szabadságát. Övé az utolsó szó” – írta Werner Hoffmann művészettörténész egy hamburgi kiállítás katalógusában (1983).

Luther híres, úgynevezett *Invocavit* prédikációi szerint (Wittenberg, 1522. március) „a képek sem nem ilyenek, sem nem olyanok. Sem nem jók, sem nem rosszak. Szükségtelenek, ám szabadon használhatók”. Értsük ezt úgy, hogy teológiai szempontból – azaz az üdvösség szempontjából – mellékesek. Luther későbbi szövegeiben is arról beszél, hogy a „templomi pompa” néven összefoglalt kelléktár – gyertya, miseruha, képek és egyebek – szabadon használhatók, ki-ki tetszése szerint bánjon velük, sőt a tanító és evangéliumi képeket „már-már hasznosnak” tartja.

A „képrombolás” azonban nem zárult le ebben a korai vitában, sőt sokáig éppen identitást reprezentálnak a konfesszionalizáció, a felekezetek hitvallási elkülönülése során. És ez a megállapítás is általánosít, mert a fejedelemségek, a különböző városok más-más utat követtek. (Hadd éljek magyarországi példával: a lőcsei Szent Jakab-templomban ma is megcsodálhatjuk a késő gótika szárnyas oltárait, amelyeket a reformáció nem hajított ki. Az oltáralapítók személyes kötődései, beágyazottsága, a közösség történeti múltjához mint identitásképző elemhez való ragaszkodás fel sem vetette a rombolás lehetőségét.)

Az 1980-as években fordult az új szempontokat – befogadást, interpretációt, médiumot – felvető kutatók érdeklődése a képek tagadása és a képrombolás felé. Hans Belting – aki meghirdette „a hagyományos művészettörténet vége” téziseit – érdeme, hogy amellett, hogy az újkor kezdetének fordulópontjául Luther fellépését nevezte meg, a művészettörténet hagyományos korszakolása helyett is másikat ajánlott. ►

1. kép – Keresztelő János, id. Lucas Cranach és Luther portréja a weimari Szent Péter és Pál-templom oltáráról (id. és ifj. Lucas Cranach, 1552–55; részlet)

2. kép – Erhard Schön fametszete a képrombolás elleni röplapról (1530)

Művében a középkor századait a kép korának nevezi (1500-ig), amelyben a kép liturgikus használata jellemző; ezt a művészet kora követi. A reformáció korának magyar emlékeit még nem látjuk tisztán, mindegyik előtt eszmetörténeti elemzésük hiányzik. A Luther által olyan magasan értékelt személyes ítélet késő középkori előfeltételeivel kapcsolatban lenne szükség mélyreható kutatásokra. Vagyis a kérdés az, a *devotio moderna* új kegyessége mennyiben tekinthető valódi előzménynek, illetve milyen rétegekben érhető tetten a kép személyes interpretációja.

A kép és az ábrázolt személy közötti különbség – számos félrecsúszás ellenére – már középkori liturgikus útmutatásokban is megtalálható, így például a 13. század végi Durandus-kötetben. Ez Szenczi Mol-

nár Albert időmértékes fordításában is ismert: „Az Christus képét mikoron mellőle menedesz, / Mindenkor tiszteld, böcstelennül ne felejtst. / Mindazonáltal nem az látott képet imádjad; / Sőt, azkit jegyezend, térdepeléssel imádd.”

A képrombolók azonban nem voltak ilyen bölcsek, erről Erhard Schön 1530-es fametszetes röplapja (2. kép) is tanúsodik, amely a „szegény bálványok siralmát” osztja meg az olvasókkal. Miközben üldözőik büntetik, sőt megsemmisítik őket, nem veszik észre, hogy saját bűneik gerendaként meredeznek a szemükben.

A humanista iskolázottságú értelmiség másképp igazodott az új szellemhez: portréikon a humanista tudósok gyakran az egyházatyák közé soroltnak be az ikonográfia hagyományainak segítségével. Az

imago (képmás) és az *effigies* (eszménykép) közti különbséget, illetve a kettő egységét írásos hozzáfűzések támasztják alá, miközben a látható képet a második helyre sorolják. „Az élő Fülöp arcát meg tudta festeni a tanult kéz, elméjét azonban nem” – írja Dürer a Melanchthonról készült, 1526-os portréján. (3. kép) Személyesebb Cranach megjegyzése (1520): „Luther örökkévaló szellemi mását önmaga fejezi ki, mulandó arcának vonásait pedig Lucas viasza.” Hasonlókat állít Skaricza Máté is, aki mestereinek, Szegedi Kis Istvánnak arcvonásait (4. kép) örököltette meg (1585), és hosszú epigrammájában azt ecseteli, hogy még Zeuxisz és Apellész (az élethűség antik példái) sem tudta volna szellemének nagyságát visszaadni, amelyet műveiből viszont megismerhetünk.

A szentek ábrázolása helyett példájuk követésére teszi a reformáció tanítása a hangsúlyt. Ennek következménye, hogy túlsúlyba kerül az ó- és újszövetségi jelenelek tipológiai egymás melletti megjelenése és az ószövetségi hagyomány erősebb jelenléte. De a Krisztus és Antikrisztus passiója (5. kép) is ebben a módban gyökerezik, riasztó és gúnyos párhuzamot vonva Jézus és földi helytartója működéséből. Tinódi Sebestyén Zsigmond-krónikájának (*Zsigmond király és császárnak krónikája*) függelékében a király pohárnokát, Tar Lörin-

3. kép – Albrecht Dürer: Philipp Melanchthon (1526)

4. kép – Skaricza Máté rajza alapján készült metszetportré mesteréről, Szegedi Kis Istvánnak (1608)

cet fektetik a purgatórium tüzes vaságyára (hasonlatosan ahhoz, ahogy kízóvi vasrostélyon sütögették Szent Lőrincet).

Az építészeti ikonológiában, a templomok berendezésének változásaiban is tetten érhető természetesen a reformáció hatása. Ennek a kiterjedt problematikának a kérdései néhány szemléletes példán keresztül vetődtek fel az előadásban. Az igehallgatást segítő karzatok építése, az ülőhelyek elosztása, a leégett brassói templom 18. századi, az utolsó gótikus állapot szerinti – tehát „időn kívüli” – újjáépítése és a kazula (miseruha) használatának folytonossága, a céhek által finanszírozott restaurálás Miskolcon, a főoltár becsukva megtartása Medgyesen, a nagyszebeni oltár átfestése – mind-mind egyedi utakra adnak példákat.

A szakadást Magyarországon az eger-völgyi hitvallás (1562) hozta el, amelynek nyomán Melius Juhász Péter a bálványozás ellen lépett fel azzal a kitételrel, hogy a megtisztított templomok tovább szolgáljanak. Az építészet nyelvére fordítva ez azt jelentette, hogy a kiürített középkori teremtemplomok ácsolt, festett faberendezéssel átalakítva váltak alkalmassá az új liturgiai igények kiszolgálására. Nyilvánvaló, hogy a berendezés kialakítása az úrvacsora alapításának kérdésében való állásfoglalás tü-

5. kép – Jézus kiüzi a kufárokat, és a pápa búcsúcédulákat árul – páros kép id. Lucas Cranach *Passional Christi und Antichristi* című sorozatából

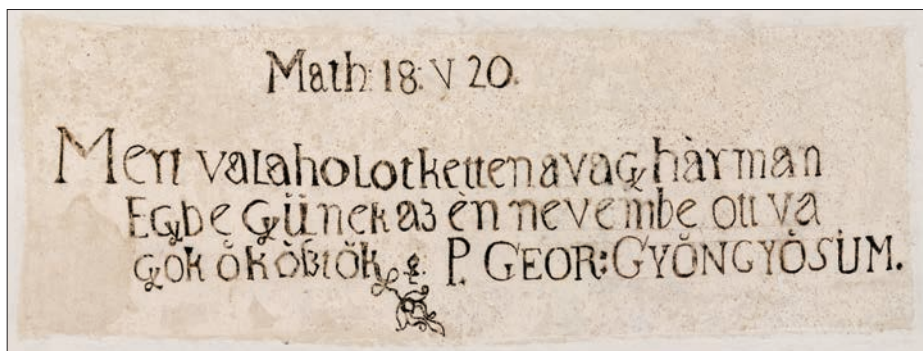
nyek kiszolgálására. Nyilvánvaló, hogy a berendezés kialakítása az úrvacsora alapításának kérdésében való állásfoglalás tü-

körképe. Hogy ez később a nemzeti művészet ideológiakészítői számára volt dús táptalaj, messzire vezető szál.

Középkori templomainkban a festett boltozat (Somorja, Székelydálya, Lónya [6. kép]) vagy a mennyezet (Ádámos) a mennyet sátorként vagy lugasként, struktúraszerűen idézi fel. A lemeszelt falakon gyakran jelennek meg bibliai idézetek mintegy igéstartaként vagy virágos koszorúval övezve – Nagyharsány, Őrszentpéter (7. kép) és az újabban feltárt Magyarszeződ –, amelyek dekorációs elemként és a „sola Scriptura” elvet hangsúlyozva többnyire a ház istentiszteleti, liturgiai értelmezését adják. Ezzel megdől ugyan a virágos reneszánsz nemzeti alapkoncepciója, viszont jól körülhatárolható, hitvallásalapú református művészetszemlélet nyerünk: a középkori hagyomány radikális átértelmezésének példáit. Amellyel szemben – mondanunk sem kell – az evangélikus hagyomány a középkori hagyományt kompromisszumra készen, örökségként kezeli.

6. kép – A középkori boltozat 17. századi kifestése a lónyai református templomban

7. kép – A falra festett „igés tábla” az Őrszentpéteri Szent Péter-templomban a 17. századból, amikor az épület református templom volt

FOTÓK: SZÖNYVI ISTVÁN

A későbbi, vidéki, kis protestáns templomok már elvakultan kerülnek mindent, ami színes, ami emlékeztet valamire. Még véletlenül sem szeretnének építettöik a bálványozás csapdájába esni. Maradnak, aminek épültek: a heti egyszeri istentisztelet szellőzetlen, ritkán megnyitott, jellegzetes levegőjű sátrai. A művészettörténész segít a múlt megismerésében, de nem határozhatja meg a jövőt. A jövő a gyülekezetek és az egyház Urának kezében van.

● ZÁSKALICZKY ZSUZSANNA

Egyazon hitben – egyes házasságban

Ember és élete – Ökumenikus asztali beszélgetések a reformáció 500. évében Cegléden címmel tartottak programsorozatot február 27. és március 2. között a városháza dísztermében. Az első alkalom vendégei Ókovács Szilveszter és Máthé Zsuzsa voltak. Az Operaház katolikus főigazgatója és református felesége a családi ökumené megvalósulásáról beszélgetett Bereczky Örs református lelkésszel. Az elhangzottakat rövidített, szerkesztett formában közöljük.

– Hogyan él együtt párkapcsolatban egy református és egy katolikus? Milyen az ökumenikus házasság?

Máthé Zsuzsa: Nekem minden udvarlóm katolikus volt, a férjem is az. Azonban – nem titok – Szilveszternek volt már egy házassága, ezért a mi házasságunk református szertartás szerint kötött. Egy Vác melletti kis településen, Sződligeten élünk, itt van katolikus és református templom is. Első gyermekünk fiú lett, és a szokások szerint gondolkodtunk: a fiúk legyennek katolikusok az édesapjuk után, a lányok pedig reformátusok. Mivel a második gyermekünk is fiú, növekedett a katolikus főlény, a harmadikként született kislányunkat viszont a református templomban kereszteltük meg. Ekkor találtuk szembe magunkat a dilemmával: miként lehet egy családon belül megélni azt, hogy ide is kellene menni, meg oda is, és a különböző korú gyerekeinknek hogyan lehet elmagyarázni, hogy miért megy egyikük erre a hittanra, a másikuk arra. Végül győzött az eredendő többség, s a gyerekek azóta is katolikus hittanra járnak. Praktikus okai is voltak a döntésnek, mert a református istentisztelet reggel nyolckor kezdődik, márpedig egy többtagú családot ekkorra „elkészíteni” lehetetlen. Így mi a sződligeti katolikus templomba járunk.

Ókóvács Szilveszter: Úgy gondolom, nem számít, hogy feleségem református, evangélikus, vagy bármely más keresztény felekezethez tartozik-e, mert csak az az egy számít, hogy keresztény.

– Az persze majd a gyermekeket is érdekelheti, hogy milyenek a felmenőik, milyen kötődése van a családnak az egyházhoz.

Ó. Sz.: Amennyire tudom, apai ágon – ami veszprémi iparoscsalád – sok sváb össel rendelkezem, ők katolikusok. Anyai ágon egy kis zalai faluból származunk, Keszthely mellől, Rezinek hívják, és egy abszolút paraszti famíliáról beszélhetünk. Az színkatolikus vidék. A nagyapám szülei szereték volna, ha a nagyapa belép a ferences rendbe, ezért tizenhét éves korában már harmadrendi ferences szolgálatot teljesített. Aztán a szülők hazahívták őt segíteni a családi gazdaságba. Dacára annak, hogy a jobb gyűrusujjából hiányzott egy komolyabb darab, ő lett ennek a kis falunak a kántora. Művelte a földet, volt egy kis boltja, rendes parasztember volt. Ő hozta azt a fajta népi hitet a családba, ami bámulatos. Ők ebben a népi, bizalommal teljes hitükben neveltek engem is, és el kell árulnom, hogy engem nagyon szerettek volna adni.

FOTO: CSIBI SZILVIA

M. Zs.: Dédapám református lelkész volt. Anyai ágon pedig székelyek vagyunk, tehát az apai ágon lettem református.

– Az önök életében mikor és hogyan kerültek előtérbe a hit kérdései?

M. Zs.: Én már felnőtt, egyetemista voltam, amikor konfirmáltam. Otthon imádkoztunk ugyan az anyukámékkal, de nem jártunk templomba. Nálunk tehát fordítva volt, mint általában: nem a szülem vittek engem, hanem én vittem a templomba a szüleimet, akik a mai napig is a Pozsonyi úti református gyülekezet tagjai. Velem ellentétben, hiszen – mint említettem – én a családommal katolikus templomba járok vasárnaponként. Szóval én későn, felnőttkorban megtérő vagyok. Érdekes utam volt, de elmondhatom, hogy ez egy irányba haladó lelki fejlődés.

Ó. Sz.: A Pozsonyi úti református templomban kötöttünk házasságot Berkesi Gábor lelkész „szárnyai alatt”, és olykor azért oda is ellátogatunk. Már csak azért is szeretek oda menni, mert mindig visszarepít a házasságkötésünk tizennégy évvel ezelőtti emlékeihez. Berkesi Gábor nagy hatással volt rám, ránk. Nagyon nagyra értékelem a katolikusnál sokkal kötetlenebb prédikációt. Mindig hiányzik, ha a Szentírás magyarázata nem mutat rá arra, hogy a választott textus üzenete a mi saját életünkre miként vonatkoztatható. Ha ezt egy lelkész nem teszi érthetővé, akkor lehetetlen megragadni az embereket.

M. Zs.: A hitnek van egy külső, a szokásokhoz kapcsolódó része, és van egy mély, személyes része, az Istennel való kapcsolat. Az ember nem akarja elhagyni a saját felekezetét, ugyanakkor számomra tökéletesen mindegy, hogy milyen felekezetű közösségbe, templomba megyünk. Csak a hit számít.

– Önök szerint mik lehetnének az egyházak közös céljai? Miről kellene közösen gondolkodniuk?

M. Zs.: Olyan lelki deficittel él ez a társadalom, ami szerintem minden keresztény egyházra hatalmas feladatot ró. Meg kell találni azokat a gyerekeket, fiatalokat, idősebbeket, akik sohasem jártak templomba, vagy elpártoltak. Lelki vágyai, lelki szükségletei ugyanis mindenkinek vannak.

Ó. Sz.: Közös célok... itt vannak az egyházi iskolák. A mi gyerekeink is egyházi iskolába járnak. Minden héten van szentmise, vannak pap tanáraik. Engem zavar, hogy a gyerekeken mégsem veszem észre – a sajátjaimon se –, hogy egyházi iskolába járnak. Nem látom kijönni onnan a kereszténységüket vállaló fiatalokat...

– Van-e olyan hitélményük a múltból vagy a közelmúltból, amelyet végezetül szívesen megosztanának velünk?

M. Zs.: Nem olyan régen műtöttek. Fel kellett feküdnöm a műtőasztalra. Ott aztán végképp leomlanak a gátló falak. Az ember végső soron ott magára marad Istennel. Kettesben... Nehéz erről beszélni.

Ó. Sz.: Nekem a legkedvesebb emlékeim azok, amikor a gyermekeink születtek. Ezek újjászületések is egyben. Zsuzsit 2003-ban ismertem meg, egy évvel később házasságunk voltunk, megvolt a kisbabánk, az otthonunk. A négy gyermek születése, aztán a velük való esti imádságok, az altatások – ezek számunkra legalább olyan szakrális alkalmak, mint elmenni a templomba. A gyerekekkel lenni, velük imádkozni, hallgatni pihegésüket: az istenhitnek olyan terei ezek számomra, mint belenézni egy mikroszkópba és belelővedni abba, hogy a világ lefelé is végtelen, egy távcsőbe nézve pedig azt látni, hogy fölfelé is az. Hogy nekünk is megadatott a Mindenható által, hogy továbbörökítsük az életet: ez csodálatos dolog. De hogy az operára futtassam ki a dolgot, *Az árnyék nélküli asszony* egy fantasztikus darab. Zsuzsi nem tudta másképp megélni, csak úgy, hogy hozta magával újszülött, negyedik gyermekünket. Emlékszem, hogy elfért az alkaromon, olyan kicsi volt, két-három hetes. A kisbaba a karunkon hallgatta végig az egész operát. Megindultság nélkül ma is nehéz róla beszélni. Akkor úgy éreztem, éltem meg, hogy mi imádkozunk egy teljesen profán színházban. És ha ilyen darabot találunk – és így is érint meg minket –, akkor az is lehet egy imádság. Én ebben is próbálok hinni.

Lejegyezte: ● SZLAUKÓ ORSOLYA

Színezés vagy szennyezés?

Néhány napja elmentem egy festékboltba, hogy egy korábbi színminta alapján vásároljak négy liter festéket. A boltos úgy oldotta meg, hogy ugyanennyi fehér festékbe cseppenként kevert bele más-más színeket, ezzel érte el azt az árnyalatot, amelyet kértem. Követte a számítógép utasításait, amelyek a különféle festékek helyes arányát és mennyiségét adják meg, hogy ezzel a kívánt színárnyalatot ki lehessen keverni.

Ahogy megfigyeltem a folyamatot, gondolkodni kezdtem, mennyire hasonló ez ahhoz, ami naponta történik velünk. Mindannyian ki vagyunk téve a minket körülvé-

vő környezet hatásainak, váljanak akár javunkra, akár kárunkra. Egy kicsi behatás – ahogy pár csepp festék – nagy változásokat idézhet elő mindannyiunkban, pozitív vagy negatív következményei akár végig is kísérhetik az életünket. Ahogy a más színekkel kevert fehér festék soha nem áll vissza eredeti állapotába, a környezetünk színező vagy szennyező hatásai ugyanúgy tartósan befolyással lehetnek ránk: észrevehetjük, hogy egy egészen kicsi környezeti hatás is megváltoztathat minket akár jó, akár rossz irányba. Mint többen már rádöbbsentünk – nemegyszer szomorúságunkra –, soha nem leszünk képesek magunktól visszatérni korábbi állapotunkba.

Hogyan tudjuk azonban felismerni, mely hatások építenek, és melyek károsak? Hogyan különböztessük meg a legjobbakat az elkerülendőktől? Két fontos lépést javasolnék erre: az imádság erejét a jó és a rossz meglátására és a bűnbánatot, amikor felismerjük, hogy a káros hatásoktól beszennyeződünk. Az imádság által bölcsességet és útmutatást kaphatunk Istentől. Követnünk kell mindazt, amit ő a szaván, a Biblián keresztül mondott nekünk, és ahogy engedelmesen válaszolunk erre, áldásokat találunk.

A Biblia a következőket tanácsolja: ismerjük fel a szennyezés veszélyét! Minden minket körülvevő dolog befolyással van ránk akár jó, akár rossz irányban, ezért azt kell keresnünk, ami a javunkra válik, és építő. „...ne igazodjatok e világhoz, hanem változtatok meg értelmetek megújulásával, hogy megítélhessétek: mi az Isten akarata, mi az, ami jó, ami neki tetsző és tökéletes.” (Róm 12,2)

Az imádság bizonyosságot ad. Istenhez imádkozva meggyőződhetünk róla, hogy amit az Úr elé viszünk, annak az ő akaratának szerintinek kell lennie. „Minden utadon gondoldj rá, és ő egyengetni fogja ösvényeidet. Ne tartsd bölcsnek önmagadat, féljed az Urat, és kerülj a rosszat!” (Péld 3,6–7) Az imádságon keresztül Isten engedelmességre hív. Az Istennek való engedelmesség és a szolgálatkészségben való állhatatosság által sikeresek lehetünk. „Csak légy igen bátor és erős, őrizd meg, és tartsd meg azt a törvényt, amelyet Mózes, az én szolgám parancsolt neked. Ne térd el tőle se jobbra, se balra, hogy boldogulj mindenütt, amerre csak jársz.” (Józ 1,7)

Az imádság és a bűnbánat megújít. Ha Istenhez fordulunk, és beismerjük, mikor buktunk el a negatív hatások miatt, megtapasztalhatjuk, hogy ő megújít és meggyógyít minket. „...de megalázza magát népem, amelyet az én nevemről neveznek, ha imádkoznak, keresik az én orcámat, és megtérnek gonosz utaikról, én is meghallgatom a mennyből, megbocsátom vétkeiket, és meggyógyítom országukat.” (2Krn 7,14)

• LUIS CERVINO

Forrás: Monday Manna

KÉPUNK ILLUSZTRÁCIÓ

Álmodozók és realisták

A közgazdasági emberközpontúság atyjának kötete magyarul

Értekezések a kereskedelemről, avagy a polgári gazdaságról címmel egy 18. századi katolikus pap és közgazdász művét jelentette meg a közelmúltban a Kairosz Kiadó. Antonio Genovesi írása nem könnyed olvasmány: a veretes szavak és mély gondolatok a fordítóra is különleges feladatot róttak. Mégis érdemes behatóan foglalkozni az írással! Napjainkban, amikor a világ gazdaság fejlődési trendjeit egyre több kritika éri, az alternatív, így a keresztény szellemű gazdasági tanok is előtérbe kerülnek. A kötetben nemcsak a materiális javakról olvashat az érdeklődő, hanem lelkieken is gazdagodhat belőle.

A modern gazdaságetika egyik előfutárának írása magyarul februárban jelent meg. A könyv gondozói a szerző munkásságát a korunkat is meghatározó, Adam Smith által megfogalmazott angolszász közgazdaságtan alternatívájának tartják.

A sajtómeghívó kézhezvétele tornamutatványra készítetett: felmáshoztam a létra legfelső fokára, hogy könyvespolcon megtaláljam Smith műveit. Egykor a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemen szereztem diplomát, s jöhetnek Genovesiről semmit sem hallottam, Smith elmélete a marxista gazdaságtan-

ban gyakran szóba került, tananyag is volt. Természetesen Smith munkásságát a nagy (hamis) „próféták” keményen bírálták, így érdeklődéssel mentem el a könyv bemutatójára.

A könyvismertetést élénk figyelem kíséerte. A két szervező – a Keresztény Társadalmi Elvek a Gazdaságban (Keteg) és az ÉrMe Üzleti Hálózat – a nagy érdeklődésre való tekintettel az Akadémia nagytermébe helyezte át a rendezvényt, de az új helyszín is kicsinek bizonyult, a sokat látott falak között egy gombostűt sem lehetett leejteni.

Az Adam Smith-i paradigma alternatívája elnevezésű szimpózium is komoly

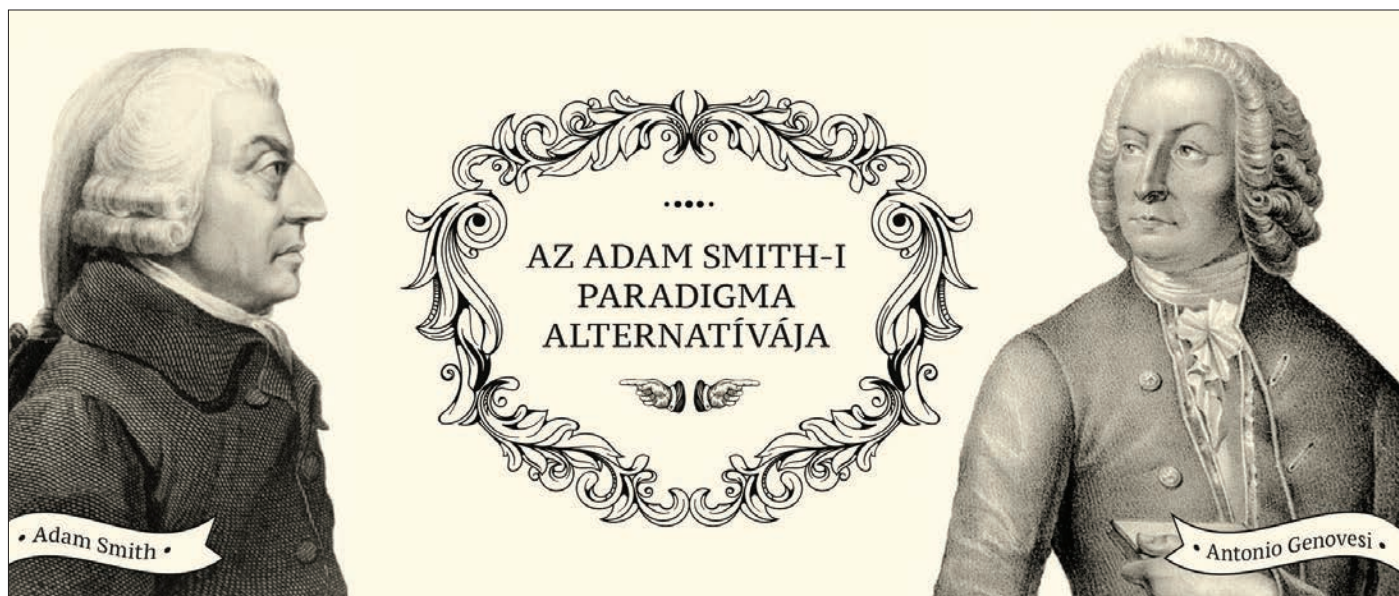

Antonio Genovesi: *Értekezések a kereskedelemről, avagy a polgári gazdaságról*. Válogatott részletek. Kairosz Kiadó, Budapest, 2016. Ára 3800 forint.

tudományos találkozót sejtetett, a meghívón a két komor tudós nézett egymással farkasszemtel. Kortársak voltak, jöhetnek az angol közgazdász jóval túlélte itáliai kollégáját. ►

ANTON VAN SMINCK PITLOO: NÁPOLY

Az erényetika szellemében

A kor ismeretében azt mondhatjuk, nem voltak igazán egy súlycsoportban. Genovesi Nápolyban, az első európai gazdasági tanszék élén tanította a diákokat. Nem lehetett konfliktuskerülő: egyik filozófiai műve kivívta a klérus haragját, s ezután fordult igazán az objektívebbnek vélt közgazdaság-tudományok felé. E kötete is az oktatást szolgálta, kvázi tananyag volt. Ekkor a délolasz város már túl volt gazdasági zenitjén, az itáliai textilipar hanyatlóban volt, s a levantei kereskedelem jelentősége is csökkent az új felfedezések nyomán.

Smith viszont a vadkapitalista, világhatalmú Angliában edződött. Aki közgazdaságtannal foglalkozott, az biztosan találkozott a nevével. A „celeb” tudós *A nemzetek gazdagsága* című könyvével vonult be a halhatatlanságba. Ez a könyv az úgynevezett „hasznoközpontú”, ma is uralkodó főáramú gazdasági világnézet kiindulópontjának tekinthető. „Genovesi könyve ezzel szemben az erényetika szellemében íródott, a 15–18. századi latin nyelvű Európa »civil gazdasági« gondolkodásának képviselőjében. A könyv bizonyítja, hogy a kapitalizmus haszonelvű kibontakozásának idején még létezett a civil, az ókori görög és keresztény gazdasági elveken alapuló gazdasági gondolkodás és tevékenység, volt alternatívája az utilitarista közgazdaságtannak” – szerepel a sajtóanyagban.

A könyvet elolvasva csak részben gazdasági tartalmú művet ismerhettem meg, inkább egy moralistának a koráról ké-

szült, enciklopédikus igényű írását élvezhettem.

A szerző patriarchális közösségekben gondolkodik. A kötetet átszövi a közjólét szelleme, a gazdaságot nem választja el a nép boldogságától. Az államot egy nagy családként írja le, amelyben a bölcs uralkodó gondoskodik népéről; a családok adják az államfő hatalmát, s az államfő hatalma tartja meg a családokat. Genovesi továbbviszi a gondolatot: az élet három alappillére a házasság, a vallás és a polgári államforma.

Közbizalom

A család szó sokszor felbukkan: a „polgárság családokból áll, a családok pedig egyénekből” – írja az első fejezetben. Ebből következően a házasság szerepének csökkenését az egész társadalom megérzi. A jog különös szerepet kap: a stabilitás záloga. Világos mindenkinek a kötelessége: amennyire képes, olyan mértékben köteles hozzájárulni a köz boldogságához. Ez vonatkozik a – Genovesi által hét osztályba sorolt – társadalom minden tagjára. Az oktatásban is ezek az elvek érvényesülnek: „A nemesség alapelve az erény és a mértékletesség, míg a népé, hogy jóléte az előbbtől függ.”

További gondolatokat is találunk a műben – a gazdasági eszmefuttatást megelőzve – az erkölcsi rendről: „A jó erkölcs az igaz hit alapja, az igaz hit a mesterségek és a kereskedelem lelke.” A közbizalomnak kell átszönie a gazdaságot. „Ha tehát meg akarjuk őrizni a közbizalmat, nagyon fontos, hogy szilárdnak és élőnek tartsuk meg az emberek erényességét és istenfélését.”

Nemesfém és hiúság

A gazdaság taglalásában a földnek és a kereskedelemnek jut fontos szerep, az iparra vagy a kézművességre csak ritkán tér ki a szerző, legfeljebb a hadiipar kapcsán olvashatunk néhány sort.

A kereskedelem gazdaságtanát a társadalom tagjainak motiváltságával kezdi, nagy jelentőséget tulajdonít a kereskedelem szabadságának. A szabadság viszont nem azonos a szabadossággal. Sóvárogva nézi az angol és a holland gyakorlatot, amely – fejlettsége nyomán – már az államot is képes támogatni. A kereskedelmet korlátozó rendelkezések igazi vesztesének magát a rendelkezőt látja. A kereskedelem a szabad gondolkodásnak is forrása, „táplálja az elmét”, mint írja. A legbölcsebb nemzeteknél virágzott a kereskedelem.

Kommunistikus elvek tűnnek fel az írásban a földek túlzottan egyenlőtlen felosztásának taglalásakor. A szerző Platónt idézi, aki a földek egyenlő felosztását tartotta volna igazságosnak, Genovesi – a realitások talaján – inkább az arányosságra törekszik.

Minket, magyarokat egy helyen, a német és levantei protekcionista gazdaságpolitikával kapcsolatban említ egy lábjegyzetben.

A *pénz* című fejezetet a mai ember is érdeklődéssel olvashatja. A pénz története, funkciói, a váltók és a bankrendszer kialakulása egy mai egyetemistának is hasznos olvasmány lehet. Itt is felbukkan az író szubjektív énjé: a nemesfémek használatát részben a női hiúsággal magyarázza. Az adóbehajtások kapcsán a humánus szempontokra is rávilágít. Az egyház pénzbüntetési jogát az egyházi tekintély csorbításának tartja.

Cölibátus vagy háború

Pap lévén Genovesinek minden bizonynyal markáns véleménye volt a társadalmi devianciákról. Különálló, terjedelmes fejezetet szentel a fényűzésnek, az élvezetek túlzott habzsolásának. E hedonizmust nem ítéli el eredendően, inkább indirekt módon taglalja a társadalomra és a gazdaságra mért hatását. Morálisan is ítéletet mond: a túlzott fényűzés az ember jellemére is negatívan hat. Lesújtó véleményt formál a képmutató filozófusokról és költőkről, akik tanaikban megvetik a pénzt, de annál inkább sóvárognak rá.

A könyv jól felépített olvasmány, a szerző azonban gyakran elkalandozik, gondolatait helyenként ismétli. Tudása viszont vitathatatlan.

Számomra a leírt főszöveggel egyenértékű volt a lábjegyzetek tartalma, amelyekből kiviláglik Genovesi egyetemes tudása, személyes gondolkodásmódja. Előfordul, hogy nyomdafestéket nem tűrő szavak is tarkítják a leírtakat – ezeket minden bizonnyal a hallgatóság felrázására vetette be.

Furcsa gondolatok is születnek az íróban. A túlnépesedést hosszan elemzi, s nem átalja leírni, hogy a gyarmatok nélküli és a nem tenger mellett élő népeknél a cölibátus vagy a gyakori háborúk lehetnek hasznosak. Később finomítja ezt a malthusi gondolatot, azonban nem eléggé meggyőzően.

Devianciák helyett tisztesség

A könyvbemutatón nem tűnt ki igazán a beígért különbség Genovesi és Smith elmélete között. Az elején ugyan még az olasz tudós állt az érdeklődés középpontjában, később a felszólalók egyre inkább az angol közgazdászról beszéltek. A kötet olvasásakor azonban megfogott az író szelleme. Napjainkban, amikor a médiában migránsokról, társadalmi devianciákról, eurobürokratákról vagy -szkeptikusokról, korrupciónál halunk, Genovesi művében jó találkozni az emberrel, a hittel és a tisztességgel. A rendszerváltáskor mi is megtapasztalhattuk az erkölcsös gazdaság teljes hiányát – ennek hatása mind a mai napig tart.

Minden bizonnyal sok a naivitás a 18. századi olasz szerző művében, ám leírtak minden politikusnak, gazdasági szereplőnek adhatnak néhány megszívlelendő gondolatot.

● DR. CSERMÁK ZOLTÁN

Forduljon Smithhez!

Hasonlóságok és különbségek – Adam Smithről és Antonio Genovesiről kérdeztük dr. Horváth Lászlót, a Budapesti Corvinus Egyetem Közgazdasági Elméletek Története Központ docensét.

– Visszaemlékezve a közgázon végzett tanulmányaimra, Antonio Genovesi neve nem szerepelt Mátyás Antal elmélet-történeti tankönyvében.

– Valóban nem, Mátyás professzor a közgazdaságtan főáramára helyezte a hangsúlyt, ebben Genovesi nem kaphatott helyet. Tanszékünknek viszont fontos feladattá vált, hogy a nem „mainstream” irányzatokat is bemutassuk, így más népek gondolkodását is megismerhessék a hallgatók. E vonulatba illeszkedik, hogy örömeinkre megjelenhetett Genovesi kötete is, s a kutatók megismerhetik a különbségeket és hasonlóságokat a divatos és kevésbé ismert elméletek között. Egy évtizede tanszékünk fő kutatási területe a magyar közgazdaságtan története volt, így magam is sokat foglalkoztam a témával. A magyar tudományos irodalomban az 1790-ben (más források szerint 1792-ben) megjelent *Dissertatio statistica* című műben szerepel Genovesi neve először.

– Ő és Smith kortársak voltak. Nagyon nagy különbséget lát elméleteik között?

– A különbség nem biztos, hogy számottevő, viszont az elfogadottabb irányzatok az egész közgazdasági gondolkodásra jobban hatottak. Smith nagyon színes egyéniség, s egyúttal nagy formátumú gondolkodó volt. Viszont munkásságát – a klasszikus iskola és a részben ráépülő neoklasszikus iskola lényegét – később az elmélet-történet-írás valamennyire leszűkítette, s az ellentétekre hívta fel a figyelmet. Ezt a gondolatmenetet követve Genovesi irányzata vagy az emberközpontú közgazdaságtan különbözőnek tűnik. Nincs viszont kizárva, hogy ha Adam Smith és Antonio Genovesi leülnének megvitatni téziseiket, akkor sok mindenben egyetértenének.

– A két tudós messze élt egymástól, Genovesi a gazdaságilag hanyatló Közép-Itáliában tanított, míg Smith az ereje teljében lévő angol gazdaságban szerzett hírnevet. Nem lehet, hogy Smith munkássága jobban tükrözi az akkori realitásokat?

– A valóság egy aspektusát mindenképpen, de Adam Smith sem azonos a későbbi Adam Smithről alkotott képpel. 1759-ben jelent meg *Az erkölcsi érzületek elmélete*, amelyben az ember alapvető érzelmei között írja le a felebaráti szeretetet, az együttérzést. Későbbi évtizedek, évszázadok tudósai nagy előszeretettel kutatták, az emberkép hogyan módosult a smithi életműben *Az erkölcsi érzületek elméletéből* kiindulva másik nagy művéig, *A nemzetek gazdagságáig*. Egyesek szerint módosult a véleménye, viszont ezt cáfolja, hogy amikor újra kiadták az előző művét, azon csak keveset változtatott. A témában volt egy hangsúlyeltolódás, amikor közgazdaságtanról írt, akkor már nem lehetett levezetni a felebaráti érzésből, ott már az önérdékkövetés kapott nagyobb szerepet.

– Tételezzük fel a különbséget! Valamikor a közgázon a marxizmus emlőin nőttünk fel. Az „ellenségem ellensége a barátom” tézis nyomán lehet némi közös Marxban és Genovesiben?

– Felszínesen lehet csupán közös vonásokat találni köztük. A társadalmiság összeköti őket, más tekintetben inkább a különbségek dominálnak. A kameralizmusnak a család és az állam közé vont párhuzama nagyon fontos. A szeretetközösség, a bölcs uralkodó, aki jóindulattal viseltet az alattvalói iránt, kap szerepet e téren. Marx osztályharcelmélete ennek szöveg ellentéte.

● Cs. Z.

Örömötökre – maradok

(Fil 1,21–26)

Édesanyám utolsó éveiben naponként többször is énekelte ezt az éneket fáradhatatlanul és nagy buzgalommal:

*Hazavágyom igaz otthonomba,
Ahol Atyám lakik. Ott lehetek
Csendbe', nyugalomba',
Ott csend uralkodik.
Sok vággyal kezdtem a vándorlást,
De most már szívem nem óhajt mást:
Hazavágyom.*

(EÉ 552,1)

Akkor még nem figyeltem fel arra, hogy ezt az éneket Karl von Gerok stuttgarti költő-lelkész írta (s hogy átmenetileg éppen a róla elnevezett pihenőhely hoteljában lakunk). Az ének dallama fülbemászó, a szövege mégis mindig inkább csak bosszantott. Sokszor hallgattam édesanyám énekét, és kérdeztem hitetlenkedve: hát tényleg ennyire „hazavágyik”? Szeretne minél előbb itt hagyni bennünket? Talán mert nem is szeret bennünket? Vagy mert mi nem szeretjük eléggé őt?

Később jöttem rá, hogy a szerző az ének alap gondolatát Pál apostoltól vette át: „...vággyódom elköltözni és a Krisztussal lenni, mert ez sokkal jobb mindennél...” Ez pedig igénk egyik mondata! Mit kezdjünk hát vele – ma?

✱

Ha megpróbáljuk megmagyarázni, akkor el kell mondanunk, hogy ez az ének a viharos 19. században keletkezett, az úgynevezett ipari forradalom idején. Sorsdöntő változások kora ez, emberi tragédiák millióival. Kialakult a „proletariátus”, mindenfajta tüntetésével és lázadásával, megjelent a *Kommunista kiáltvány*, és teljes bizonytalanság vett erőt az európai társadalmakon. Magyarország ugyan még fürdött az osztrák császárral való kiegyezés melegében, de már száz és száz földtelen szegény vett kézbe vándorbotot, hogy valahol a tengerentúlon új életet kezdjen. Lehetséges, hogy ilyen létbizonytalanság fenyegetése elől nem maradt más hátra a keresztény embernek, mint hogy „hazavágyom”?

A dekadencia sok jelét magán viselő társadalmainkat állandó feszültségben

tartja az eutanázia kérdése: szabad-e segítséget kérnem, ha nem akarok tovább élni, mert emberi erőt meghaladó testi vagy lelki kínok gyötörnek éjjel-nappal? Illetve szabad-e segédkezet nyújtanom másnak, hogy átjusson egy más világba, ahol – az ének szerint – „csend uralkodik”? De tényleg hazavágyik az ilyen, vagy inkább csak „elvágyik” ebből a zavaros és komplikált világból? Hitem szerint nem vagyok jogosult önként véget vetni vagy vettetni az életemnek, ennek az isteni ajándéknak, de bíró sem vagyok, hogy bárkit elítéljek!

Vagy itt van ennek a Pál apostolnak az esete! Börtönében vár az ítéletre. Az ellene emelt vádak olyan súlyosak, hogy akár halálra is ítéltetik. Csoda-e, hogy ez az egyébként rendíthetetlen hitű ember nem röstelli bevallani: „...vággyódom elköltözni és Krisztussal lenni, mert ez sokkal jobb mindennél...”? „...többször börtönöztek be, igen sok verést szenvedtem el, sokszor forogtam halálos veszedelemben. Zsidóktól ötször kaptam negyven botütést egy híján, háromszor megvesszőztek, egyszer megköveztek, háromszor szenvedtem hajótörést...” (2Kor 11,23–25), és ezt a listáját még ki is lehetne egészíteni. Most viszont közvetlenül a halál előcsarnokában ül. Zokon veheti-e hát tőle bárki is, ha ő inkább „hazavágyik”, mint hogy ez a rémes sorozat folytatódjék az életében? „Hazavágyom igaz otthonomba...”

Tartozom annak bevallásával – már csak éveim számát tekintve is –, hogy efféle gondolatok tőlem sem teljesen idegenek. Nem állandóan, de a rá gondolás szabadságában. S a kérdés: elvágyom vagy hazavágyom?

✱

Ha komolyan veszem prédikátori munkámat, végső soron nem más az, mint magam és mások előkészítése az örök életre. Alább nem adhatom, hacsak nem akarok csupán erénycsoász, életművésztréner vagy a sikeres élethez tanácsokat adó emberbarát szerepében tetszelegni. El kell tehát mondanom, hogy a Szentírás egész szócsokorral próbálja körülírni azt, ami reánk vár: örök élet, örökség, hajlék, sátor, ház, együttélés Istennel. Itt kétségkívül képekről van szó, amelyek mind ugyanazt az

egy valóságot kívánják megjelölni. Ezeket a képeket a Szentírás nem színezi ki – mint például az iszlám vallás a paradicsom fantáziadús ecsetelésével! –, hanem valami nagy józansággal tárgyalja. Például így: „Amit szem nem látott, fül nem hallott, és ember szíve meg sem sejtett, azt készítette el Isten az őt szeretőknek.” (1Kor 2,9–10) Magában véve tehát titok marad ennek az „elkészítettnek” a tartalma, de

hogy Isten gondoskodott felőle, az nem lehet kétséges.

Azt tapasztalatból tudjuk, hogy földi életünk – még ha egy egész évszázadot betöltő is! – véges, semmiféle kívánságra meg nem hosszabbítható. Éppen ellenkezőleg: „Tudjuk [...], hogy ha földi sátorunk összeomlik, van Istentől készített hajlékunk, nem kézzel csinált, hanem örökkévaló mennyei házuk” – veti ellene a magabiztosságnak Pál a reménység bizonyosságát (2Kor 5,1). Egyszer tehát vége szakad a „test és vér” jellemezte életünknek, hogy utána következzenek...? A semmi, ahogy

azt egyre többen rezignáltan spekulálják? Vagy a meglevő átalakul valami mássá! Azzá, ami elkészítetett!

A Szentírás szerint ennek az öröklendő „másnak” nemcsak az ígérését bírjuk, hanem a zálogát már meg is kaptuk előlegbe a Szentlélek ajándékai által, hogy felkészülhessünk a fogadására. Ezért nagyon fontos hangsúlyozni, hogy Isten ezzel az eljövendő örökséggel sem elkábítani, sem zsarolni nem akar. Pontosán az ellenkezője igaz. Amikor Pál egyik gyülekezetében félelem támadt az időközben elhunytak sorsa felől, akkor az apostol azzal érvel, hogy akármilyen fázisban érhet bennünket a Krisztus visszajövele, mi akkor is „mindenkor az Úrral leszünk”. És hozzáfűzi: „Vigasztaljátok [...] egymást ezekkel az

magától értetődő az örök élet utáni vágyódás. Annak ugyanis egyenértékű ellenpólusa az életben maradás. És ez a mi hősünk a kettő között szorong. A megfelelő görög szöveget úgy is fordíthatnánk, hogy „rabul ejt”, „megigéz, elbűvöl” (*fascinál*). Mégpedig mindkettő. S ha csak magára gondol, a mindennél jobbat választaná. De a maradás mellett is vannak érvei. Mindenekelőtt az ő annyira szeretett feladatára, a misszióra gondol: Isten speciális megbízásával szagdozta körül a Földközi-tenger egész keleti medencéjét, hogy fényt hozzon ebbe a megváltatlan világba. Munkája nyomán gyülekezetek nőttek, és elveszetteknek tartott emberek seregei lettek a Krisztus megváltottjaivá. Szakadjon meg most ez a sokat ígérő, erős fonál, csak mert ő szeretne a

nyesen el nem készül. Hirtelen támadt halálos betegsége elvitte őt, de a ház készen állt. Ez a „feladat” tartotta életben?

Pálnak van még egy további oka is, hogy hazavágyódását az időben is kitolja. S ez az ő szeretett filippi gyülekezete: „*De e testben megmaradnom szükségesebb ti érettektek*” – jelenti ki egész határozottan (Fil 1,24; Károli-fordítás). Ha jól belegondolunk, ezt az embert nem valami üres altruizmus vezette, nem akart gyülekezetének „megváltója” lenni. De világossá tette számukra, hogy arra a bizonyos Krisztussal levésre nem kell addig várakoznunk, míg lehunyjuk a szemünket. Krisztus számára és számukra az élet s a vele való járás, életfolytatás már most is lehetséges. Hát nem ezt prédikálta nekik mint saját hitvallását, hogy „*többé tehát nem én élek, hanem Krisztus él bennem*”? (Gal 2,20) Vagy ahogy igénk mondja: „*Mert nékem az élet Krisztus...*” Mert aki azt mondta magáról, hogy „*én vagyok a fel-támadás és az élet*” (Jn 11,25), az ezzel a kijelentésével nem a halottaknak kínálkozott útítársul, hanem nekünk, az élőknek. S a meghívás, az ajánlat is ennek megfelelő: „*Jőjjetek énhozzám mindnyájan, a kik megfáradtatok és megterheltetek [...], és nyugalmat találtok a ti lelkeiteknek.*” (Mt 11,28–29; Károli-fordítás) Ez az élőknek szól, akár Filippiben, akár másutt. A nagy ajándék, az elkészített „ízlelgetése” már itt megkezdődhet, hogy aztán végleg ott teljesedjék ki, amikor Istennél leszünk.

Végül Pál még egy további nyereséggel számol: „*...együtt maradok mindnyájatokkal a ti hitben való gyarapodásotokra és örömötökre...*” Számol azzal, hogy a hit ugyanis soha nem valami befejezett tőke, amelyet birtokolunk. Soha nem mondhatjuk, hogy teljesen tökéletes. Gyarapodni lehet benne, és ez kéz a kézben jár az örömmel. Mindebben kínálkozik további megbízható partnernek, s ez már magában is megéri a maradást, az együtt maradást és a beteljesedést.

Azt gondolom, hogy Pál érvelésének csúcsához érkeztünk ezzel. Isten maegengedi, hogy itt éljünk, s ez nem csupán a magunk megvalósításának küzdőtere. Gazdagabb élet az, ha másoknak is öröme telik benne. Mérlegeltük-e már ilyen szemszögből eddig lefolyt életünket? Maradok, amíg ez nektek örömötökre szolgál! Mi más ez, mint a Krisztussal járó-élő keresztény feladata ebben az életben?

Micsoda kitüntető szolgálat lehet ez? Az örök élet kilátásba helyezett, megígért ajándékának zálogaként. Ámen.

● GÉMES ISTVÁN

KÉPÜNK ILLUSZTRÁCIÓ

igékkel.” (1Thessz 4,17–18) Isten vigasztaló, erősítő, bátorító üzenete az örök életről szóló beszéd. Olyan távlatot tár elénk vele Isten – földi rohanásunk és botladozásaink közepette! –, amelyre érdemes tényleg vágyakozni. Édesanyám módján „hazavágyakozunk” Istennek a Jézus Krisztus által számunkra elkészített nagy meglepetésére. Nyilván erre építve mondja Pál, hogy számára a meghalás nyereség lenne.

★

Mielőtt azonban csodálandó hithőssé avatnánk az apostolt, érdemes végiggondolnunk a teljes érvelését. Mert nem egyszerű és

Krisztussal lenni? Nem lenne ez éppen engedtlenség a feladatával, no meg a megbízójával szemben? Nem lenne ez egyfajta önzés a részéről?

Meghatározott feladat, megbízás, terv megvalósítani akarása számtalan embert tartott már életben, esetleg szenvedések, fájdalmak, sírás és küzdelmek közepette, talán hónapokon vagy akár éveken át is. Idesorolhatnám édesapámat is, aki saját kezűleg építette föl a családi házunkat, amely azonban valahogy soha nem akart elkészülni. Azzal tréfálkozott, hogy addig ő meg nem halhat, amíg ez a ház végérvé-

A kartali „polihisztor”

Beszélgetés Ladócsy László művésztanárral

Ladócsy Lászlót és feleségét, Ladócsy Kata német szakos tanárt, Iklad egykori evangélikus lelkipásztorának, Völgyes Pálnak egyik gyermekét közel negyven éve ismerem. Ők ekkor még csak negyedikes gimnazisták voltak, én pedig az akkor nagyközséggé lefokozott, elsősorban Petőfi révén közismert városka közművelődési főelőadójaként tevékenykedtem. Barátságunk olyan gyorsan kiteljesedett, hogy Laci első kiállításának anyaga az én témajavaslatom nyomán készült el: Ördögh Szilveszter modern Jézus-regénye, a Konyák hegye ihlette ezeket a finom grafikákat, amelyek a könyv írójának megbecsülését is kivívták.

Ikonvariáció

Laci és Kata 1978-ban házasodtak össze, az évek során négy gyermekük született, s jelenleg már négy unokájuk van. Kapcsolatunk azóta is töretlen, így a beszélgetés tegező formája – úgy vélem – megengedhető.

– Kedves László, az én szememben igazi polihisztor vagy. Kérlek, vázold szakmai életutadat, kiemelve annak az evangélikus egyházhoz kötődő vonatkozásait.

– „Polihisztorságom” csak annyiból áll, hogy humán érdeklődésemmel fizikából és biológiából is érettségiztem, majd történelem–népművelés szakot végeztem, mert ez is nagyon érdekelt. Voltam, szinte gyerekfejjel, művelődésiház-igazgató, tanítottam történelmet. Mindeközben természetesen leginkább csak festettem és festettem volna. Tagja lettem a szadai Székely Bertalan Rajztanári Stúdióknak, közben elvégeztem a rajz szakot is. Harminchárom éve tanítok szülőfalumban, Kartalon, és húsz éve vagyok óraadó az aszódi evangélikus gimnáziumban. Tizennyolc éve lettünk az aszódi evangélikus gyülekezet tagjai, gyermekeink itt kötöttek házasságot, és az unokáinkat is itt keresztelték.

– Egy hívő tanár életében nem szokatlan s egyáltalán nem erőltetett tanári hitvallásról beszélni. A tiédet hogyan foglalnád össze?

– Már korábban is sokat gondolkodtam ezen, nagyon könnyű megfogalmazni: egyszerűen szeretek tanítani. Fontos számomra, hogy átadjam, mit gondolok a művészetről, az emberségről, a hitről.

– Most már a képzőművészethez közelítve: számtalan kiállításod közül melyekre emlékszel úgy, mint egyéniségedhez, vállalásodhoz és választásaidhoz legközelebb állókra? Jómagam eddig hármat nyitottam meg, s úgy érzem, ezek közül a kelenföldi evangélikus gyülekezeti teremben tartott volt igazán szíved szerinti...

– A kelenföldi valóban egy remek megnyitó volt. A neoromán teremben igazán a helyükre találtak az ikonjaim és az absztrakt táblaképeim. Hasonló élményben volt részem a fői plébániatemplomban, ahol

dr. Ruzsa György művészettörténész-professzor nyitotta meg a tárlatomat. Szívesen gondolkodom még kiállítási helyszíneim közül az obenburgi BuntSteinBogenHausra, a budapesti Centrál kávéházra és a debreceni Déri Múzeumra.

– Tudom, hogy kötődsz Finnországhoz. Azonban képeidet nézve igazi „második hazád” nyilvánvalóan Csehország, Prága. Magától adódik a kérdés: először a cseh fővárost szeretted meg, azután Hrabal műveit, vagy fordítva?

– Volt egy kiállításom Aszódon, a Petőfi Közérdekű Muzeális Gyűjteményben *100 kép* címmel. Akvarellképeslapokat festettem az utazásaimról, Párizs, Róma, Athén... mind-mind megjelent rajtuk. Asztalos Tamás barátom ezeket látva azt mondta: „Ez mind szép, de Prága gyönyörű!” A következő kiállításom tehát már Prágáról szólt. Sokszor utaztunk a barátaimmal az „arany Prágába”, hogy Tamás ötlete alapján felkutassuk Hrabal életének helyszíneit. Ebből született a *Hrabal-galaxis*. Ez a kiállítási anyag és a kiállítók köre évről évre bővült, és egy igazi ország- és külföldjáró „összművészeti vándorcirkusz” lett belőle. Tíz év, húsz kiállítás és örök szerelem a hrabali próza iránt.

– Szó volt tanári és képzőművészeti munkádról, de ne hanyagoljuk el a 2011-ben alapított és máris országos, sőt nemzetközi hírű Ladócsy Múterem-Galériát sem, amelyet feleségeddel, Kátával együtt vezettek, s amely kicsi „kulturális fővárossá” emelte lakóhelyeteket, az Aszód-közelit Kartalt. Ez a gyönyörű kiállítási és rendezvényhelyszín egyébként a hagyományos magyar vendégszeretetnek is fellegvára lett, ahol a közönséget nemcsak szellemi, de általatosok készített földi jók, igazi agapék is várják.

– Igen, bár a galériát természetesen nem csak azért nyitottuk meg, mert szeretek főzni. Félretéve a tréfát, nem fogalmaztunk meg magasztos célokat, egyszerűen szerettünk volna otthon adni jó kiállításoknak. Aztán lett koncert, író-olvasó találkozók, irodalmi est, kortárs tánc, felolvasószínház, galériaéjszaka, grafikai tábor...

– A szakralitás, a hitéleti témák nagyon fontosak számokra. Kérlek, ha vázlatosan is, mesélj néhány olyan művedről, amelyek a bevezetőben már említett gimnázista kori debütálásodnál bibliai vagy éppen egyháztörténelmi ihletésűek, illetve közelebből az evangélikus egyház múltjához és jelenéhez kötődnek.

FOTÓ: PÉTER JÉKKEN

Ladócsy László feleségével, Kátával

– Ikonok festésével kezdtem, több száz kép után úgy éreztem, ennyi előkészület után már átfogalmazhatom egy-egy ikonomat absztrakt táblaképpé. Sokakat ezzel jócskán megleptem. Volt, aki azt mondta, ez egy nagyon kötött műfaj, de Ruzsa tanár úr azzal bátorított, hogy az ikon már eleve egy elvonatkoztatás. A formánélküliséggel visszautaltam az ószövetségi ábrázolástilalomra, ez a gondolat éppen a reformációval került újra elő a művészetben. Az ikonok 20. századi felfedezése a modern művészet megszületését inspirálta. Különösen kedvesek nekem a *Pantokrátor*, a *Keresztelő Szent János*, a *Szent Demeter*, valamint egy kopt Krisztus-kép és egy Menász apátot ábrázoló alkotás.

– „Civil” munkahelyeiden, a Kartali Könyves Kálmán Általános Iskolában, ahol az iskolatanács elnöke vagy, illetve az aszódi evangélikus gimnáziumban, ahol húsz éve dolgozol óraadóként, a történelem-, illetve a rajz- és művészettörténet-órákon hogyan igyekszel a diákságot közelebb vinni a reformáció öt századik születésnapjához?

– A történelemórákon már szóba került ez a téma, a hatodikosokkal nemrég tanultunk róla, a gimnáziumban a csendesnapon pedig épp Boschról mint a reformáció vizuális előfutáráról tartottam előadást.

– Végül egy, az előzőhöz szervesen kapcsolódó kérdés: művészi munkád-

ban, illetve a Ladócsy Múterem-Galéria idején milyen módon jelenik meg a protestáns egyházak történetének e sorsdöntő dátuma?

– Nyár végén lesz egy Luther-kiállítás, erre körülbelül harminc művészt hívunk meg. Az este végén természetesen sör is lesz...

– A tökéletesen elhibázott közgondolkodás a „művésztanárt”, aki ráadásul még magán művelődési otthon is vezet, sokkal kevesebbre tartja, mint a „csak művészeket”. Úgy látom, s látjuk sokan, hogy hála Istennek, te szembe-mész ezzel a torz értékítélettel, és derűvel, elszántsággal egyszerűen teszed vállad mindazt, amire teremtettél. Ehhez nyilván egy olyan nagybetűs Társ is hozzásegít, amilyen a feleséged, s amilyen szeretetteljes és megértő egész virágzó nagycsaládod. Jól látom ezt?

– Igen, ezt csak így lehet csinálni. Amikor lelkészünk, Lőrincz Csaba ajándékként megnyílt ez a galéria, egy kereszt is felkerült a falra. Isten áldását éreztük már az építkezés alatt is, amikor barátok és volt tanítványok segítettek leküzdeni a nehézségeket. A rendezvényeken egész családom támogat, segít. Ráadásul a vejem fotós, a fiam grafikus. A legfontosabb számomra feleségem, Katalin biztos ízlése, józan, bölcs értékítélete – és szeretete.

● PETRÓCZI ÉVA

Kata uraság

A közelmúltban mutatták be a német 1-es tévécsatornán az ARD fémjelezte, de több német tévéadó együttműködésével készült, *Katharina Luther* című filmet, amelyet egy negyvenesztendős, már ismert rendező, Julia von Heinz álmodott vászonra-képernyőre. A főszerepben egy kemény tü링iai amazont, tehát az „igazi” Lutherné asszony, Katharina von Bora mai földijét, a pszichológusi diplomát szerzett Karoline Schuchot láthatjuk.

Ez az igazi reformáció-születésnap-hoz méltó alkotás nagyon tudatosan el-lene mond Eric Till rendező 2003-as *Luther* filmjének, amely, bár világsztárokat vonultatott fel, sokkal kevésbé realiztikus alkotás. A nagyon nem Luther-kinézett Joseph Fiennes ugyan mindent elkövetett, hogy a reformáció atyjának a hitéletet megtisztítani, megjobbítani akaró szenvedélyét híven ábrázolja, arról azonban nem

tehetett, hogy éppen a film utolsó harmadában, amikor már Katharina von Bora is felbukkant, az alapján véve egyháztörténetinek és lélektaninak szánt film átfordult egyfajta „szerelmes Luther” paródiába, pompás öltözékekkel, fényűző, szőnyegekkel bélelt falú nászszobával.

Ugyanakkor most, tizennégy évvel később beléphetünk az 1525-ös Wittenberg valóságába, s a bőrünkön érezhetjük a Luther házaspár otthonának minden kezdeti nyomorúságát. Azét az otthonét, amelyet az asszony rengeteg munkája és vállalása – a kosztos diákoktól a sörfőzdéig, a hatalmas konyhakertig és az állattartásig – változtatott fokozatosan (tehát nem hollywoodi csiribú-csiribá módszerrel!) kettejük és hat gyermekük otthonává. Igaza van ugyan annak a német kollégának, aki azt írja egy cikkében, hogy Luther ebben a filmben „csak másodhegedűs Katherina mögött”, mégsem túlhajtottan feminista alkotás ez.

Érdekes még arra is felhívunk a figyelmet, hogy a reformátort alakító Devid Striesow szinte kísértetiesen hasonló Martin doktorra, testalkatában, arcvonásaiban és temperamentumában egyaránt. Miközben, tegyük hozzá, a törekeny színész egy cseppet sem hajaz a tenyeres-talpas Kata asszonyra. Mégis, szinte csodával határos az az átalakulás, amellyel a kiugrott apáca tökéletesen felnő Isten által neki rendelt társához. Amilyen hideg és csöppet sem meggyőző volt a korábbi, 2003-as *Kata – a Luther záró* filmrészleteiben megjelenő Claire Cox –, most minden mozdulatában, arcjátékában és hang-súlyában olyan életteli Karoline Schuch.

Azt, hogy a filmet nő rendezte, nem is elsősorban a „Katharina-központúságban” érezzük igazán, hanem finom, akvarellszerű közjátékokban. Ilyen a friss házasa Kata által életre dédelgetett kismadár vagy a fekete kolostor sáros-szemetes udvarán talált, jobb jövőt ígéro kék és fehér virá-

gok feltűnése, a pókhálóban vergődő pillangók (a szinte rabságban élő apácák!) allegóriája... s még sorolhatnám a hasonló példákat.

Anélkül, hogy a kákán is csomót keressünk, akadnak azonban még ebben a nagy erejű filmben is túlzások és tévedések. Ilyen például az a rendkívül lassan oldódó, szinte gyűlöletközelet ellen-szenv, amellyel a Luthernál sokkal visszafogottabb Melanchthon ellenzi az egykori Ágoston-rendi barát és az exapáca frigyét, vagy az a tombolás, amellyel Martin Luther ízzé-porrá zúzza a dolgozószobáját kislányuk, Lenchen (Magdalene) halálakor. A valóságban az apa egy később a kislány sírkövére vésett verssel igyekezett levezetni mélységes gyászát.

Adósok vagyunk még ezen írás címével. Ez nem önkényeskedő találmány, maga Luther nevezte egyik levelében így az ő nagyra értékelt asszonyát: „Herr Käthe”, azaz „Kata uraság”. Igen, uraság, sőt úraszonyság volt az övé, de minden úrhatnamság nélküli.

A film sikeréhez hozzájárulnak a hiteles németországi helyszínek is, Wittenberg

FOTÓK: MDR / EIKON SÜD / STEFFEN JUNGHANS

szinte tapintható jelenléte: a vártemplom, a városi templom, a Cranach-, a Luther- és a Melanchthon-ház. Tehát azok az épületek, amelyekben a wittenbergi magyar diákok, az ottani diákközösség tagjai laktak, tanultak, jártak-keltek.

A *Katharina Lutherhez* a február végi ősbemutató estéjén egy érdekes dokumentumfilm is csatlakozott, Gabriele Rose munkája, a *Luther és a nők* témakörben. Megszólt benne egyháztörténész-professzor, teológusnő, fiatal blogszerző, s szó esett arról a következetes megbecsülésről, amelyben a pelenkázástól sem ódzkodó Martin mester a nőket részesítette. Saját felesége mellett például Caspar Cruciger feleségét, aki Elisabeth von Meseritzként szintén apáca volt, s később Katharina közeli barátnője. Nem mellesleg: Cruciger és felesége voltak a mi Szenczi Molnár Albertünk német feleségének, Kunigunda Ferinarinak a nagyszülei. Most már közismertebb nevét említve, Elisabeth Cruciger írta – már asszonyként és költőnőként – az evangélikus egyház legkorábbi Jézus-énekének szövegét (*Eyn Lobsanck von Christo: Krisztust dicséző ének*), amely a német énekeskönyvekben a 67-es szám alatt szerepel. De felmerült az ugyancsak egykori apáca, Magdalene von Staupitz neve is, aki – éppen Luther kezdeményezése alapján – a legelső német leányiskolák egyikét igazgatta.

Mindezek summája: bár felületes, látványosságokra kihegyezett korban élünk, érdemes volna elfogadnunk azt, hogy nem mindig a pompás kivitelezésű sztárparádé a nyertes, hanem – legalább olykor-olykor – a tehetség és a hitelesség is kaphat egy kis megbecsülést. Sok-sok értő és hálás nézőt kívánunk tehát a *Katharina Luthernek*, valamint a német nyelvben nem ott-honosak számára mielőbb a film szövegéhez, értékeihez méltó magyar szinkront is.

• – PETRÓCZI –

FOTÓ: MDR / STEFFEN JUNGHANS

Jó erkölcsre igazítottak

A Magyar Elektrával készül a reformációjubiléumra a Térszínház

Bornemisza Péter egész életével, munkáival és tetteivel példát ad számunkra – vallja Bucz Hunor (képünkön). A Térszínház igazgató-rendezője a Magyar Elektra színrevitelével készül a reformáció kezdetének ötszázadik évfordulójára. Az evangélikus püspök, író művének bemutatása valóban az emlékév izgalmas vállalkozása. A darabról, a szerzőről és a reformáció színházi vonatkozásairól kérdeztük a rendezőt.

„Bornemisza Péter az ő víg kedvében... A víg nem csupán azt jelenti, hogy mulatságos, jókedvű, derűs, hanem azt is, hogy vigasztaló. A vigasztalást a reformáció jubileumi évében a hitünket szolgáló reformátoroktól kapjuk. Ezért tűztük műsorra a *Magyar Elektrát*” – olvashatjuk a rendező naplójában. Bucz Hunor a szerzőről és koráról is elismeréssel ír: „Az evangélikus prédikátor, költő, író, könyvnyomtató a 16. században élt, amikor megszállta az országot a török, de megszületett a teljes magyar bibliafordítás, megszületett a magyar irodalmi nyelv, és megszületett az a magyar értelmiség, amely a felszabdalt országrészekről függetlenül az egész magyarságban gondolkodott, értük írt és harcolt, életét sem kímélve. Ez az a század, amelyik rádöbbsent bennünket arra, hogy legfontosabb örökségünk, önazonosságunk legfőbb bizonyosság és hite: a magyar nyelv. Bornemisza élete és munkássága példát ad az értelmiségi hivatást vállalók számára.”

„Bornemisza hisz a kommunikációban”

A *Magyar Elektra* tulajdonképpen Bornemisza Péter magyar nyelvű Electra-átdolgozása, ahogy ő írta: *Tragoedia magiar nelvonn, az Sophocles Electraiaabol*. A mű 1558-ban jelent meg Bécsben. „A középkori szakrális dráma, a misztérium és a reformáció népszínházi formaújítása, a hitvitázó dráma ott forr Bornemisza művében. Nem klasszicizál. Nem esztétizál. Korához szól nagy hittel, nagy erővel, sok-sok leleménnyel. A *Magyar Elektra* nép-

színház. Bornemisza hisz a népben, neki nem csöcselék, mert a nép igazsága Isten ítélete, és hisz a kommunikációban is, mert neki a kommunikáció nem hazugság, megtevesztés, propaganda, hanem áldozat” – írja a rendező.

„Mikoron Clitemnestra az ő jámbor férjét, Agamemnon királyt, ketten Aegistusszal álnoksággal megölték volna, nagy sok ideig vígan laktak az királyságban, de az király fia, Orestes, kit az nénje, Electra, jámbor oktató Mestertől bölcsőbeli korában más országba küldött volt, emberkört érvén titkon hazajöve, és atyja halálát mind az kettőn megtorolja” – foglalja össze maga Bornemisza a cselekményt. A fordítás bécsi nemesek ösztönzésére készült, akik előadható színművet kértek a magyar szerzőtől.

Evangélikus példázat

A történet bibliai alapjait, Bornemisza tanító szándékát mi sem mutatja jobban, mint hogy az eredeti mű címlapjának belső oldalán található két fametszet is bibliai történetet ábrázol (Dávid megpillantja a fürdőző Betsabét, illetve Káin testvérgyilkossága). A mellettük olvasható felirat: „Ne paraznalkogial” és „Ne öll”. Bornemisza egyértelműen példázatként értelmezi Electra történetét, mely szerinte minden keresztény számára azt az üzenetet hordozza, hogy előbb-utóbb minden bűn elnyeri méltó, Isten által kiszabott büntetését. Clitemnestra és Aegistus bűne a paráznság és a gyilkosság, amelyre a fametszetek és a feliratok is utalnak.

Az óbudai Fő téren, a Zichy-kastélyban működő Térszínház legújabb vállalkozásáról kérdeztük Bucz Hunort:

– Miért választotta a reformáció emlékévében épp Bornemisza Péter művét bemutatásra?

– Minden emlék annyit ér, amennyi az élet folytonosságát, a hit mélységét és a cselekvő szeretet erejét szolgálja. Számomra a reformáció emlékéve nem a hajdanvolt dicső idők utáni nosztalgia, nem az európai szellemiséggel együtt lüktető magyar lélek múlt idején való ábrándozás, hanem az élő egyház elevensége, a nap mint nap megújuló hit ünnepe, párbeszéd a Teremtővel és közös ima.

– Miben érzi, hogy Bornemisza Péter írása a reformációra rezonál?

– Bornemisza Péter egész életével, munkáival és tetteivel példát ad számunkra. A *János jelenéseiről* írt énekében így figyelmeztet:

*Az ördög köztünk mind éjjel-nappal erőssen forgódik,
Hogy mit kaphatna, ő mindenkor azon egykeznek,
Azért meglássuk, felfegyverkedjünk, néki ne engedjünk.*

*Testi fegyverrel nem győzhetjük, de lélekvel győzzük,
Mind éjjel-nappal Isten kapuját erőssen zörgessük,
Hogy bémehecssünk az szép városban, azon igyekezzünk.*

Bornemisza Szophoklész *Elektrájának* magyarításában, akár a költészetében, akár a tanítói és nyomdászai tevékenységében hitújító, missziós élethivatását teljesíti. Minden idők értelmiségének és minden hívő léleknek erkölcsi mércét ad. Az igazság, az ítélet, a bosszú, a szeretet, a hit, a mértékletesség közt vívódnak a cselekmény sodrában a dráma szereplői. Szándékunk szerint az előadásban érzékletessé válnak mindezek.

„Szívében felbuzdul”

– A Térszínház repertoárjába hogyan illeszkedik Bornemisza műve?

– Ma, a véget nem érő háborúk korában, az egymást váltó írástudók árulásának közepette különösen szükség van arra, hogy – Albert Schweitzert idézve – felismerjük: „A keresztyén erkölcs nem lett a világban az emberiséget átforgató erővé. Nem hatolt be mélyen az emberi lelkekbe, hanem csak külső formáság maradt, amit szóban inkább elismerünk, mintsem tettekben gyakorolnánk. Az emberiség úgy áll előttünk, mintha számára Jézus szavai nem léteznének, mintha egyáltalán nem lenne erkölcsiség.” Bornemisza az *Elektra* előljáró beszédében ezt mondja: „...az mostani keresztyének, nemkülönböztetve mint az pogányok, minden gonoszságban telhetetlenek. [...] Mert mikor az ember az ily játékot nézi, szívében felbuzdul és Isten haragjátul megröppen. Azért ez játékot kigyelmetek oly mulatságnak vélelme, kibe emberi életnek módja jó erkölcsre igazittatik. [...] mind királyok, urak, mind nagyok, kicsinyek tanúságot és nagy példát vehetnek...”

– Mi a Térszínház küldetése?

– A színház számunkra nem kapcsolódás életünkben, hanem bekapcsolódás; nem illúziót keltő szórakoztatás, ami szétszór, hanem összetartó élmény. A világi és a szent értékek egységét teremtő közlés helye: szakrális tér. A kommunikáció összefüggése miatt út lélektől lélekig. Jákob létrája. Ezért elsődleges műsortervünkben a magyar nyelv művelése, az erkölcsi kérdéseket taglaló témák

FOTÓK: KISS TANÁSI

Szamosvári Gyöngyvér mint Clitemnestra (elől); mögötte Papp Annamária mint Elektra

megválasztása, a keresztyén-keresztyén értékek közvetítése. Játsszuk Szophoklész művét, az *Antigonét*, mert a testvéri szeretet, a testvéri mártíromság tragédiája, és ezért megelőzi a szeretet vallásának ígéjét. Molière *Tartuffe* című komédiájában a polgári értékek üressége és bizonytalansága áll szemben a *Máté evangéliumának* hatodik részében olvasható imádsággal és az adakozásról szóló tanítással. Weöres Sándor *A holdbeli csónakos* című művében az élet tisztelete értékesebb emberi tulajdonság, mint a hatalom és a gazdagság, minden karácsonykor pedig *Karácsonyi misztériumot* tűzünk műsorra.

– Komoly témák, komoly művek. Fontosnak tartja, hogy megjelenjenek a hitbeli kérdések a rendezéseiben?

– A kálvinista Rómában, Debrecenben nevelkedtem, a Nagytemplomban konfirmáltam. Tanári, rendezői, írói munkámban meghatározó a gyermekkorom.

– Az ön számára mi a reformáció máig ható általános üzenete?

– Jézus szavait újra és újra meg kell érteni. Át kell élni szívvel és ésszel, és akkor ő megjelenik a tetteinkben.

• KÉZDI BEÁTA

Bornemisza Péter Magyar *Elektra* című tragédiája április 6-án (nyilvános főpróba), 7-én, 8-án, 12-én és 19-én 19 órakor tekinthető meg a Térszínházban (1033 Budapest, Fő tér 1., Zichy-kastély).

Kirchentag, május 24–28., Berlin–Wittenberg

Kiemelt programok: megnyitó istentisztelet három helyszínen; utcai ünnepség színes standokkal, finomságokkal és interaktív lehetőségekkel. Zene: Wise Guys, Max Giesinger, a Berlini Szimfonikus Zenekar és sokan mások – több mint négyszáz koncert. Gyerekek és fiatalok: minden korosztálynak megfelelő program. Refo-falu és kiscsoportos foglalkozások az ifjúsági központban. A béke kérdése: háború és erőszak a közelünkben. Mit tehetnek a vallások ez ellen? A világra nyitottan: közös ünneplés a különböző felekezetekkel és világvallásokkal. Finálé: ötszáz évente egyszer. Ünnepi istentisztelet Wittenbergben.

A legfontosabbak röviden: Minden közép- és kelet-európai látogató Förderkartét (26 euró) igényelhet, amely a Kirchentag teljes időtartamára érvényes; az árban benne van a helyi tömegközlekedés díja is. Akik március 19-ig regisztrálnak, azoknak a szervezők elengedik a szállásköltséget, így ingyen vehetik igénybe a berlini és a potsdami közösségi, illetve magánzállásokat. Jó tudni: tizenkét éves korig ingyenes a belépés! További információk: www.kirchentag.de.

 Deutscher Evangelischer Kirchentag Berlin – Wittenberg
24. – 28. Mai 2017

Dies Academicus az Evangélikus Hittudományi Egyetemen (március 30.).

„Mert én újat cselekszem...” (Ézs 43,19) A reformáció kezdetének jubileumi évében az EHE Dies Academicusa *Megújulás az élet, a közösség és a környezet összefüggésében* címmel a megújulás témájával foglalkozik az ember egyéni és a társadalom közösségi életében. Érdeklődésünk középpontjába kerül az emberi szervezet, a társadalom egészségi alapota, a fiatalok tudatos életmódra nevelése, továbbá infokommunikációs kultúrájuk. Vizsgáljuk ennek a valóságnak a találkozását az egyházi szolgálattal és a keresztény küldetéssel. Milyen izgalmas kihívásokkal szembesülnek a társtudományok, és hogyan segítenek a teológia mélyebb, naprakész tájékozódásában?

Program: 9.00 Érkezés, regisztráció • 9.30 Közel – az Evangélikus Hittudományi Egyetem zenekarának szolgálata • 9.45 Köszöntés és a nap témájának megközelítése – dr. Szabó Lajos, Evangélikus Hittudományi Egyetem, rektor • 10.00 *Egészség és életmód; genetika és nevelés* – dr. Falus András, Semmelweis Egyetem, egyetemi tanár, akadémikus • 10.30 *A megújulás lehetőségei és akadályai a pszichoterápiás munkában* – dr. Harmatta János, PhD címzetes egyetemi docens,

pszichiáter, pszichoterapeuta • 11.00 Szünet • 11.20 J. S. Bach: B-dúr prelúdium és fuga a *Das Wohltemperierte Klavier* I. kötetéből – előadja dr. Finta Gergely, az EHE tanszékvezetője • 11.30 *Digitális kontextus: az internet előnyei és hátrányai a fiatalok számára* – dr. Andok Mónika, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Kommunikációtudományi Tanszék, tanszékvezető egyetemi docens • 12.00 *Hit az egyetemisták között* – dr. Pákozdi István, Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola, tanszékvezető főiskolai tanár, római katolikus egyetemi lelkész • 12.30 Szünet • 12.40 A Laulujoutsen (Énekes Hattyú) együttes zenei szolgálata *Pap Kinga Marjatta* vezetésével • 12.45 Paavo Kettunen finn gyakorlatiteológus-professzor ünnepélyes tiszteletbeli doktorrá avatása. • *A Szégyen és kegyelem mint új teológiai paradigma* című székfoglaló előadás • A Laulujoutsen (Énekes Hattyú) együttes zenei szolgálata *Pap Kinga Marjatta* vezetésével • 13.20 Zárszó – dr. Fabiny Tamás püspök • 13.30 Ebéd.

A konferencia résztvevőinek igény szerint ebédet biztosít az egyetem. A részvételi szándékot – az ebédigény megjelölésével – március 24-ig kérjük jelezni a teologia@lutheran.hu e-mail-címen vagy a +36-1-469-1050-es telefonszámon.

A budavári evangélikus szabadegyetem következő alkalmát március 20-án, hétfőn 19 órától tartjuk a Bécsi kapu téri evangélikus templom kápolnájában (1014 Budapest, Táncsics Mihály u. 28.). Dr. Fabiny Tamás püspök áhítatát követően Röhrig Géza Kossuth-díjas színész, író, költő, énekes, az Oscar-díjas *Saul fia* című film főszereplője tart előadást *József harca az angyallal, avagy a megbocsátás dilemmái* címmel. A belépés ingyenes, minden érdeklődőt szeretettel várunk.

Evangélikus Élet-előfizetés jelentős kedvezménnyel

Ha megrendeli lapunkat, és hoz magával még egy előfizetőt, akkor mindkettejük előfizetése ajándék hónapokkal hosszabbodik. Negyedéves előfizetéshez egy, féléveshez két, egész éveshez pedig négy további hónap az ajándék.

Az Evangélikus Életet megrendelheti e-mailben a kiado@lutheran.hu címen és telefonon is: 06-1/317-5478 vagy 06-20/824-5518. Előfizetési díjaink: negyedévre 3900 Ft; fél évre 7800 Ft; egy évre 15 600 Ft.

Gombás-paradicsomos spagetti

Hozzávalók

30 dkg spagetti
fél kiló felszeletelt,
friss gomba
12 dkg paradicsompüré
3-4 ek. olaj
oregánó
só, ízlés szerint

Elkészítés

Egy dupla aljú lábasban vagy wokserpenyőben kevés olajon megsütjük a felszeletelt gombát. Hozzáteesszük a paradicsompürét, és az egészet átpirítjuk. Felöntjük annyi vízzel, hogy ellepje, ízesítjük oregánóval, és félig lefedve hagyjuk párolódni. Amikor már csak a sűrű szósz maradt, beleszórjuk a tésztát, és felöntjük 3 bögrényi vízzel. Sózzuk, jól átkeverjük, végül készre főzzük.

• M. T. ZS.

A templom egere

Cím: Cin Bora, Legszebbfalu, Templom u. 1.
 Feladó: Cinka, Másikváros, Luther tér 1.

Kedves Bora!

Nagyon örültem a levelednek! Azt hiszem, értem is, amit meséltél. De volna egy új kérdés. Van itt az új lakásunkban egy hatalmas csengő. Nagyon ijesztő, és kiszámíthatatlan időközönként megszólal. Azt hiszem, harang a neve. Te tudod, mit keres itt, és mire való?

Kíváncsian várom válaszodat!

Cinka

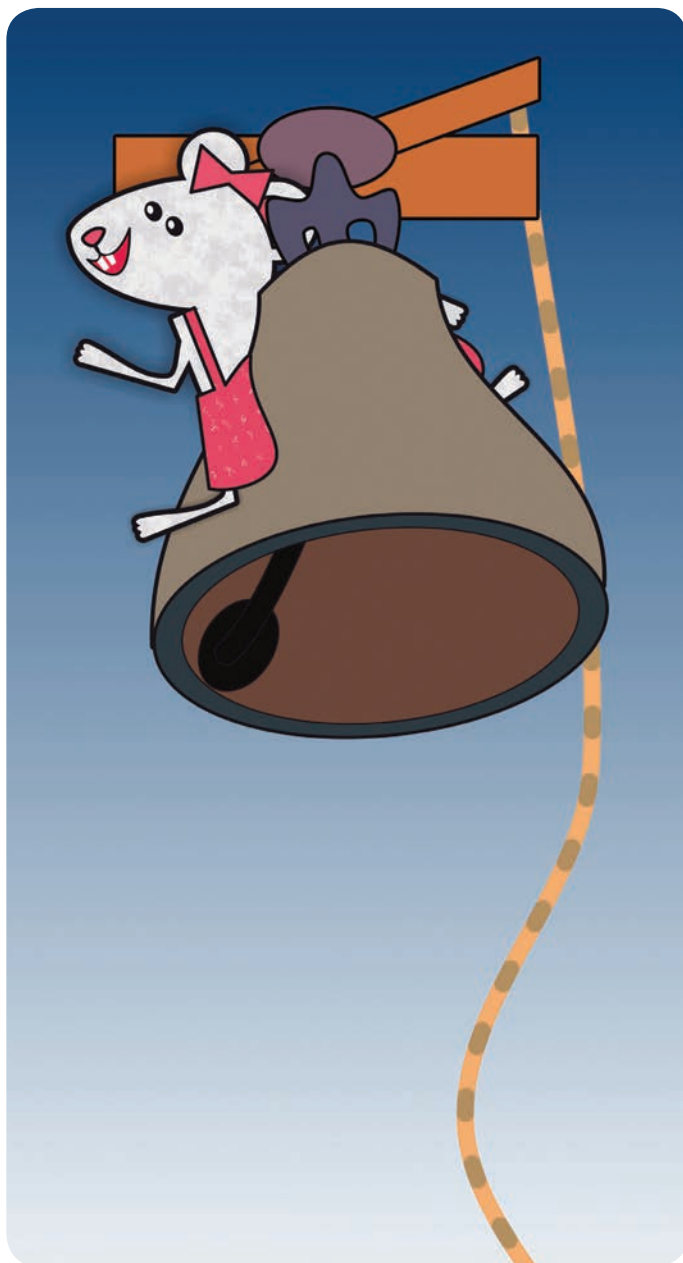
Tudtad?

A harangok igazi „egyéniségek”. Mindnek más és más a hangja. A Kossuth rádió déli harangszava naponta más és más településről csendül fel. A formájuk, a történetük is érdekes. Vannak alul- és felülütő harangok. A harang születése, öntése olyan bonyolult folyamat, hogy a harangöntés külön foglalkozás. Sokszor előfordul, hogy egy templom harangját az évek során – akár többször is – újra kell önteni, például azért, mert háború idején leszerelték, elvitték, hogy ágyút öntsenek belőle.

Katt!

Keress meg egyházunk honlapján a gyerekvratot: evangelikus.hu/gyerekvrat, és további érdekességeket is megtudhatsz a harangokról. Megnézheted, hogyan működnek, sok különböző harangformát láthatsz, meghallgathatod a Kossuth rádióban legutóbb elhangzott déli harangszókat, képeket találsz a harangöntésről. Sok harang adatait, fotóját is megkeresheted, meghallgathatod a hangjukat – lehet, hogy a ti templomotok harangjai is köztük vannak.

RAJZOK: LENTE ISTVÁN

Kövessen bennünket a Facebookon is: facebook.com/evangelikus
 Magyarországi Evangélikus Egyház – Életközelen vagyunk

Kedves Cinka!

Nagyot nevettem a leveleden. Jó kis csengő ez a harang! Elég nagy egérnek kellene lennie annak, aki meg akarná emelni. Akkor hát a harangról mesélek most neked.

Még be sem léptél a templomba, talán épp csak elhatározad, hogy elindulsz a gyülekezet háza felé, máris eléd siet a harangozás hangja. De mikor és miért is szól a harang?

Azt biztosan te is tudod, hogy szól délben, ilyenkor hallhattad a régi lakóhelyeteken, hallhatod Másikvárosban is és minden faluban és városban, ahol van templom. Ez a harangozás egy sok-sok évvel ezelőtti eseményre emlékeztet bennünket. 1456-ban a Török Birodalom hadserege megtámadta, szerette volna elfoglalni Nándorfehérvár várát, ami akkor a Magyar Királysághoz tartozott. A török sereg azonban vereséget szenvedett, a védőké maradt a vár. Ha megkérdezed a felnőtteket, azt fogják mondani, hogy ennek a győzelemnek az emlékére rendelte el az akkori pápa, hogy délben harangozzanak a keresztény templomokban. Ám ez csak félig igaz. A pápa valóban elrendelte a harangozást, de nem a győzelem után, hanem hetekkel a várostrom előtt, és azt is előírta, hogy a keresztény hívők ne csak harangozzanak, hanem imádkozzanak is a várvédők győzelméért. De akkoriban a papírra írt levelek elképzelhetetlenül lassabban értek célba, mint ma az e-mail vagy az sms - több hétig utaztak -, ezért csak akkor jutott el a pápa rendelkezése Európa keresztény népéhez, amikor a várostrom már véget is ért. Ezért gondolhatták sokan, hogy a várvédők győzelméről emlékezik meg a pápa rendelete. Ezt mesélték a gyerekeiknek, az unokáiknak, így maradt fenn ez a vélekedés egészen máig.

Szól a harang akkor is, ha valakitől búcsúzik a gyülekezet. Innen ered az „ásó, kapa, nagyharang - vagyis csak a halál - válasszon el minket egymástól” mondás is, amelyet sok mesében olvashatsz.

Megkondul a harang az összes gyülekezeti alkalom előtt is. Lehet ez istentisztelet, bibliaóra, esketés, keresztelés vagy más ünnepi alkalom. A harang hívogatja az embereket életük minden állomásán, legyen az jelentős vagy jelentéktelen.

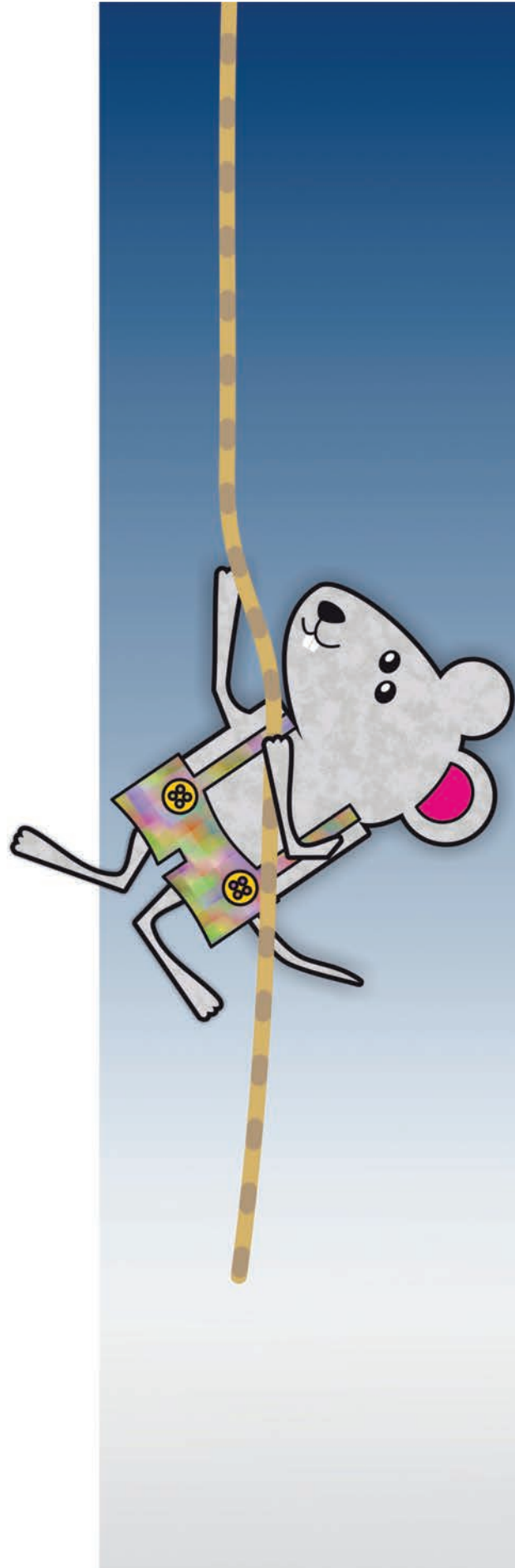
Régen, ha harangszó hallatszott, a szántó-vető ember levett kalappal megállt munka közben egy imára. A nappali időszak kezdetén és végén is megszólalnak a harangok, imára hívják az embereket. „Kezdd a napod Istennel, és vele végezd is be a munkádat” - erre figyelmeztet a reggeli és az esti harangszó.

Sokáig más feladatuk is volt a harangoknak. Ha viharfelhők gyülekeztek, a harangozással próbálták eloszlatni őket, nehogy jégeső pusztítsa el a termést. Ha tűz volt a faluban, a toronyban félreverték a harangot, hogy segítséget hívjanak a bajba jutott embereknek. Ilyenkor futott, aki csak mozdulni bírt, és együtt oltották a lángokat. Bármilyen más veszély volt, azt is a félrevert haranggal adták a lakosság tudtára.

Remélem, most, hogy mindezt tudod, már nem is olyan féltelmes neked a harang hangja.

Sok szeretettel gondolok rád:

bátyókád, Cin Bora

Új nap – új kegyelem

Vasárnap (március 19.) *Pál írja: Éppen ezért meg vagyok győződve arról, hogy aki elkezdte bennetek a jó munkát, elvégzi Krisztus Jézus napjára.* Fil 1,6 (5Móz 4,31; Lk 9,57–62; Ef 5,1–8a; Zsolt 34) Lehet, hogy mi időnként igen, de Isten nem végez félmunkát. Isten célja, hogy üdvösségre vezessen bennünket. Mindnyájunk földi élete addig tart, amíg az Isten el nem végzi az eltervezett munkáját életünkben. A halál nem a zárszó, nem a végállomás, mert Urunk egyik szerető kezéből átemel a másikba, magához von bennünket, ugyanis azt akarja, hogy ahol ő van, mi is ott legyünk.

Hétfő (március 20.) *Istennek pedig van hatalma arra, hogy minden kegyelmét kiárrassa rátok, hogy mindenütt mindenkor minden szükségessel rendelkeztek, és bőségekből jusson minden jó cselekedetre.* 2Kor 9,8 (Zsolt 16,6; Lk 14,[25–26]27–33[34–35]; Lk 19,28–40) Nagyon jó nekünk azt tudni, hogy egy bőkezű Atya van mögöttünk, aki minden szükségessel ellát minket. Ő áll az adni tudásunk mögött, a segítségünk háttérében. Isten olyan életre hív minket, amelyikben boldogan adhatunk mindabból, amit tőle kaptunk. Egy régi mondás így fejezi ki mindezt: „Amit elköltöttem, az valamikor megvolt. Amit megtartottam, azt elveszítettem. Amit odaadtam, az megmaradt.”

Kedd (március 21.) *[Pilátus] szabadon bocsátotta azt, akit kértek, aki lázadás és gyilkosság miatt volt börtönben, Jézust pedig kiszolgáltatta akaratauknak.* Lk 23,25 (Ézs 53,3a; Jób 7,11–21; Lk 19,41–48) Isten megszólító szeretetére az ember a keresztre feszítéssel válaszolt. Jézus nem erre a válaszra vágyott, még akkor sem, ha tudta, ez vár rá. Jézus nem akarta a keresztet, de értünk és helyettünk vállalta. Így mutatta meg Isten szeretetét. Annak ellenére, hogy Isten szeretetére az ember így válaszolt, Isten szereti az embert. Valaki egyszer azt mondta, hogy Jézust nem a szegrek tartották a kereszten, hanem a szeretet.

Szerda (március 22.) *Ne félj, te kicsiny nyáj, mert úgy tetszett a ti Atyátoknak, hogy nektek adja az országot!* Lk 12,32 (Dán 3,33, Mk 13,44–46; Lk 20,1–8) Ha Isten előtt állunk, az az érzésünk: kicsik vagyunk. Nem kell félni a kicsinységünkötől! Isten nem azért szeret, mert olyan nagyok vagyunk, vagy mert nagynak akarunk látszani, amire bátorítanak bennünket: merjünk nagyok lenni! Isten előtt nem kell szégyellni a kicsinységünket. Amikor Jézus azt mondja, hogy „ne félj, te kicsiny nyáj, mert úgy tetszett a ti Atyátoknak, hogy

nektek adja az országot”, akkor Jézus előreirányítja a tekintetünket arra az országra, amelyet nekünk akar adni. Noha mi kicsik és jelentéktelenek vagyunk, mégis a miénk minden.

Csütörtök (március 23.) *Simeon így imádkozott: Meglátta szemem üdvösségedet, amelyet elkészítettél minden nép szeméért, hogy megjelenjék világosságul a pogányoknak és dicsőségül népednek, Izráelnek.* Lk 2,30–32 (Ez 36,36a; Mt 19,16–26; Lk 20,9–19) Isten megengedte, sőt ajándékba adta Simeonnak azt a lehetőséget, hogy lássa meg, amit addig csak hitt. Elküldte Isten az ő Szabadítóját, Jézus Krisztust erre a földre, és Simeon szemével meglátta az ígéret beteljesedését. Nagyon tisztán látja, érti és fogalmazza meg a pillanat jelentőségét: az jött el, aki Izrael népének meghozta az igazi dicsőséget, és minden nép számára a világosságot hozta le a mennyből a földre.

Péntek (március 24.) *Jézus mondja: Boldogok vagytok, ti szegények, mert tiétek az Isten országa.* Lk 6,20 (Ézs 11,4; Mt 10,34–39; Lk 20,20–26) Jézus boldogoknak nyilvánítja azokat, akiknek életére a szegénység, az éhezés súlya nehezedik. A nincstelenek életét nem ezek a terhek teszik boldoggá, hanem azért „jó nekik”, mert Jézusban eljött a Szabadító számukra, aki eddigi életüket visszajára fordítja: Isten országának örököséivé teszi őket. Jézus boldogmondásai az evangéliumi jó hírt mondják el, hogy azé az Isten országa, aki erre semmiképpen nem számíthat, aki magát erre teljesen méltatlannak tartja.

Szombat (március 25.) *[Isten] feltámasztotta [Krisztust] a halálból, és jobbjára ültette a mennyekben, feljebb minden méltóságnál és hatalmasságnál, minden erőnél és uralomnál, sőt minden névnel is, amelyet segítségül hívnak, nemcsak ebben a világban, hanem az eljövendőben is.* Ef 1,20–21 (Ézs 41,4; Gal 6,[11–13]14–18; Lk 20,27–40) Ebben a himnuszrészletben arról van szó, hogy Isten azzal mutatta meg mindenké feletti hatalmát, hogy Jézust feltámasztotta a halottak közül. Őt a jobbjára emelte mindenké fölé, neki adatott minden a földön és a mennyben, a mostani és eljövendő világban, aminél nincs nagyobb hatalom. Jézus neve minden méltóságnál feljebb való. Isten Jézus Krisztusban mutatta meg nekünk erejének nagyságát. Tekintetünket irányítsuk Krisztusra, hogy benne az isteni kegyelem dicsőséges nagyságát megláthassuk, és nevét hívjuk segítségül.

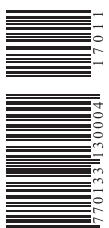
• SZAKOS CSABA

Evangélikus Élet – A Magyarországi Evangélikus Egyház lapja – megjelenik kéthetente

E-mail: evelet@lutheran.hu • EvÉlet online: www.evangelikusélet.hu • Hirdetésfelvétel: hirdetes@evelet.hu • Előfizetés: kiado@lutheran.hu
 • Szerkesztőség: 1091 Budapest, Üllői út 25. fszt. 2. Tel.: 06-20/824-5519. Szerkesztőségi titkár (hirdetési ügyek referense): BALLA MÁRIA (maria.balla@lutheran.hu).
 Főszerkesztő: T. PINTÉR KÁROLY (karoly.pinter@lutheran.hu). Olvasószerkesztő: DOBSONYI SÁNDOR (sandor.dobsonyi@lutheran.hu). Korrektor: MÁTÉ TÓTH SZUSZÁNNA (matetot@gmail.com). Tervezőszerkesztő: SZABÓ DÁVID KÁROLY (david.szabo@lutheran.hu). Rovatvezetők: KENDEH K. PÉTER – Oratio oecumenica (peter.kendeh@lutheran.hu), SZABÓNÉ MÁTRAI MARIANNA – A vasárnap ígéje (mariann.matrai@lutheran.hu), FÜLLER TÍMEA – Gyermekeknek (f.timea.71@gmail.com), TAMÁSY TAMÁS – Új nap – új kegyelem (tamytam@t-online.hu), DR. ECSEDI SZUSZA – Cantate (ezsu@lutheran.hu), KOVÁCS ELEONÓRA – Thesaurus (eleonora.kovacs@lutheran.hu). Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu), 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 06-1/317-5478, 06-20/824-5518.
 Felelős kiadó: KENDEH K. PÉTER (peter.kendeh@lutheran.hu). Nyomdai előállítás: Konsilo Kft. (1022 Budapest, Tapolcsányi u. 6.). Felelős vezető: NAGY ZOLTÁN.
 Árusítja a kiadó. Terjeszti a Magyar Posta Zrt. Terjesztési ügyekben reklamáció a Magyar Posta Zrt. Hírlapüzletág telefonszámán: 06-1/767-8262
 és a Luther Kiadónál • INDEX 25 211, ISSN 0133-1302. Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj belföldön (illetve Románia és Szlovákia területén) negyedévre 3900 Ft, fél évre 7800 Ft, egy évre 15 600 Ft, más európai országba egy évre 52 500 Ft (167 euró), egyéb külföldi országba egy évre 61 400 Ft (195 euró). Csak a minden hónap 15-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsejével regisztrálni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság. Beküldött kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. Címlapfotó: EMMER LÁSZLÓ.

Ára: 500 Ft

TÖLED JÓ!

11.

Életfonal

életvezetési tábor

KI LESZEK, HA NAGY LESZEK?

PILISCSABA, 2017. 04. 28. – 05. 01.

KOROSZTÁLY: 7–12. OSZTÁLY

WWW.KOSZI.NET

„NEM SZÉGYELLEM AZ EVANGÉLIUMOT” (RÓM 1,16)

MAGYARORSZÁGI
EVANGÉLIKUS EGYHÁZ
Északi Egyházkerület

MISSZIÓI NAP

AZ ÉSZAKI EVANGÉLIKUS EGYHÁZKERÜLETBEN

2017. ÁPRILIS 1.

ASZÓD, EVANGÉLIKUS GIMNÁZIUM

(RÉGÉSZ U. 34.)

PROGRAM

- 08.30 Érkezés, regisztráció
- 09.00 Gyülekező, közös éneklés
- 09.30 Köszöntések, a vendéglátók bemutatkozása (dr. Roncz Béla iskolaigazgató és Novotny Dániel iskolalelkész, Lőrincz Csaba aszói parókus lelkész, valamint dr. Fábri György egyházkerületi felügyelő)
- 10.00 Ernst Lange: Kilenc kő (mártíriumjáték az aszói gimnázium diákjainak előadásában)
- 10.30 Igehirdetés (dr. Korányi András, az Evangélikus Hittudományi Egyetem rektorhelyettese)
- 11.00 Szabadon választható programok, csoportbeszélgetések:
- Bibliaórak Róm 1,16–17 alapján (Balicza Iván és Zászkaliczky Pál nyugalmazott lelkészek)
 - A gyülekezetplántálás örömei és nehézségei (Zsarnai Krisztián esperes)
 - Gyülekezetplántálás – A növekedést az Isten adja, de én mit tehetek? (Bence Imre esperes)
 - Hitélet a családban, a családfő szerepe (Szabó András esperes – Luther Márton Kis kátéja alapján)
 - Evangélikus öntudat és ökumenikus gondolkodás (dr. Fabiny Tamás püspök)
 - Állj a lábadra! – Gyülekezetek fenntartása (dr. Fábri György egyházkerületi felügyelő)
 - Reformációk, felekezetek és politikai kultúrák Európában (dr. Korányi András rektorhelyettes, EHE)
 - Keresztényüldözés a 21. században (Szeverényi János országos missziói lelkész)
 - Ifióra a gimnazista korosztálynak (Horváth-Hegyi Ádám teológushallgató)
 - Isten munkaeszközei vagyunk – fiatal amerikai evangélikusok szolgálata Magyarországon (az Amerikai Evangélikus Egyház önkéntesei Rachel Eskesen lelkésznő vezetésével, magyar nyelvű tolmácsolással)
 - „Az Úr az én pásztorem...” – zsoltárok és versek Isten kertjéből (Badin Ádám előadóművész)
- 13.00 Ebédszünet
- 14.00 Él a halott? Bizonyágtétel a felvidéki magyar evangélikus misszióról (Lóczy Tibor lelkészi munkatárs)
- 14.30 Tanúságtétel különböző hivatásokban – asztali beszélgetés (moderátor: dr. Fabiny Tamás püspök; résztvevők: Frenyó Anna újságíró, Deme János vegyész-mérnök, Badin Ádám előadóművész és Simon Eszter irodavezető, gyülekezeti felügyelő)
- 15.30 Úrvacsorai istentisztelet, úti áldás (dr. Cserhátiné Szabó Izabella püspökhelyettes)

A missziói nap házigazdái: Kárnyáczi Eszter és Szöllösi István Sándor lelkészek. Zenei vezető: Mekis Ádám esperes. Közreműködik továbbá az aszói evangélikus gimnázium színjátszó köre és diákkórusa Szabó Andrásné vezetésével.

Gyermekmegőrzésről és gyermekprogramokról az egész nap folyamán gondoskodunk.

Az offertóriummal a felvidéki magyar evangélikus testvéreink nyári missziói napját támogatjuk.

Jelentkezés: március 19-ig az eszak.lutheran.hu weboldalon.

A nagy busszal érkező csoportok 50%-os útiköltség-támogatást igényelhetnek. Hideg ebédcsomagot a jelentkezési határidő előtt beérkezett igények alapján biztosítunk. A szeretetvendégséghez süteményeket köszönettel fogadunk. További információ: Északi Evangélikus Egyházkerület Püspöki Hivatala, tel.: 20/824-4111, e-mail: eszaki.kerulet@lutheran.hu